

INSEKT- BOKEN

250 SVENSKA
INSEKTER

Den här smarta fickhandboken
som tål att tas med ut i naturen
presenterar 250 svenska insekter.
Vackra illustrationer och informativa
texter om:

De vanligaste insekterna

De märkligaste insekterna

De inomhuslevande insekterna

Upptäck insekternas fascinerande
värld!

Fortuna
LÖR L A G

ISBN 978-91-87841-19-4

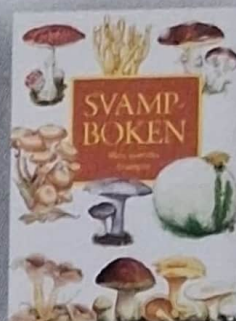
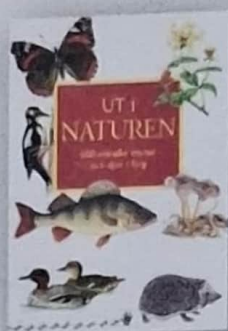
INSEKTBOKEN

250 svenska insekter

I serien finns:

Ut i naturen

600 svenska växter och djur.

Ut och fiska

100 svenska fiskar.

Ut i Sveriges flora

Våra vanligaste vilda växter

Fågelboken

200 svenska fåglar.

Svampboken

Våra svenska svampar.

Insektboken

Våra svenska insekter.

Produktion och copyright © Fortuna Förlag AB

info@fortunafab.se

www.fortunafab.se

Tryck: Livonia Print, 2023.

ISBN 978-91-87841-19-4

INSEKTBOKEN

250 svenska insekter

Text
Torkel & Elisabeth Hagström

Illustrationer
Siv Zetterqvist

INSEKTERNAS SYSTEMATIK

(bara de ordningar som finns med i denna bok har listats).

		Sida
Hoppstjärtar	<i>Collembola</i>	21
Fjällborstsvansar	<i>Zygentoma</i>	21
Dagsländor	<i>Ephemera</i>	22
Bäcksländor	<i>Plecoptera</i>	22
Trollsländor m fl	<i>Odonata</i>	23-26
Kackerlackor	<i>Blattodea</i>	27-28
Hopprätvingar	<i>Orthoptera</i>	29-32
Tvestjärtar	<i>Dermaptera</i>	33
Stövsländor	<i>Psocoptera</i>	34
Tripsar	<i>Thysanoptera</i>	34
Äkta löss	<i>Anoplura</i>	34
Växtsugare	<i>Homoptera</i>	35-36
Skinnbaggar	<i>Heteroptera</i>	37-38
Steklar	<i>Hymenoptera</i>	39-45
Skalbaggar	<i>Coleoptera</i>	46-65
Egentliga nätvingar	<i>Neuroptera</i>	66
Halssländor	<i>Raphidoptera</i>	66
Näbbsländor	<i>Mecoptera</i>	67
Nattsländor	<i>Trichoptera</i>	68
Fjärilar	<i>Lepidoptera</i>	69-107
Tvåvingar	<i>Diptera</i>	108-114
Loppor	<i>Siphonaptera</i>	115

INSEKTER

Den här lilla boken handlar som synes om den djurgrupp, som i dag är den helt dominerande på land och i sötvatten.

Insekter finns nästan överallt, även i vår närmiljö.

De väcker ibland avsky och irritation, speciellt om de suger blod eller gör skada på kläder och livsmedel. Men också förundran och fascination, ingen är väl likgiltig för vackra fjärilar eller skimrande sländor?

I boken presenteras några hundra av våra 33 000 insektarter. De som avbildas är först och främst representanter för respektive insektgrupp.

Vid urvalet av arter har tre kategorier prioriterats:

riktigt vanliga insekter, eller åtminstone typiska representanter för vanliga insektgrupper,

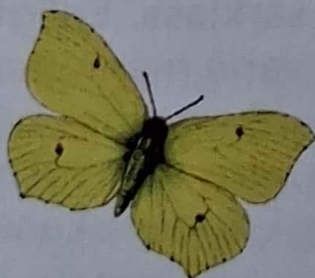
insekter som visserligen är sällsynta men ser så märkliga ut, att man direkt undrar vad det kan vara (t ex ekoxe och stor skimmerfjäril),

inomhuslevande insekter, speciellt sådana som betraktas som skadedjur.

Dessutom har vi försökt få med våra landskapsinsekter.

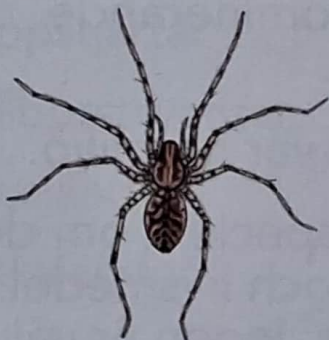
Lycka till i umgänget med våra sexbenta vänner!

Torkel och Elisabeth Hagström

PERSPEKTIV PÅ INSEKTERNA

Insekterna tillhör leddjuren (*Arthropoda*). Andra välkända leddjursgrupper är kräftdjur, mångfotingar och spindeldjur.

HUSSPINDEL *Tegenaria domestica*.
10-15 mm. Jämfört med insekterna är
spindeldjuren artfattigare, drygt
130 000 arter känner man till i världen.

GRÅSUGGA *Oniscus asellus*.
10-15 mm. Är ett exempel på
landlevande kräftdjur. I världen
finns minst 40 000 arter kräftdjur.

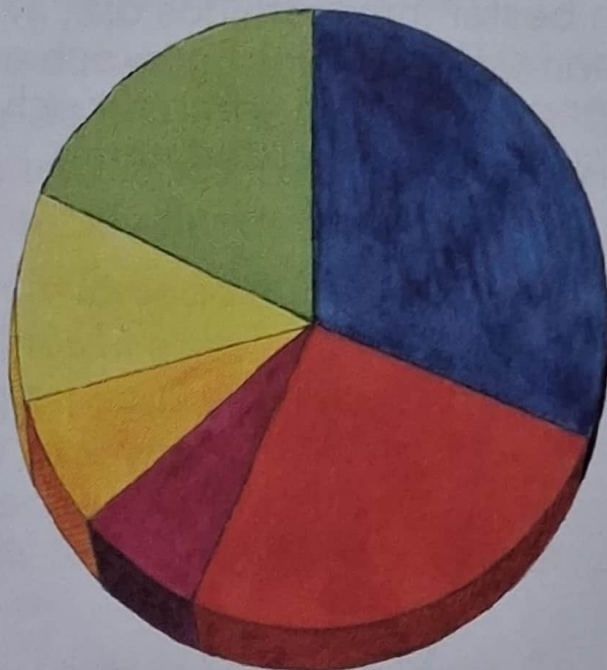
En insekt är, enkelt uttryckt, ett leddjur med tre par ben.

Vetenskapen om insekterna kallas entomologi. Grekiska *entomos* anger samma sak som latinets *insectum*, nämligen att kroppen är uppdelad. I insekternas fall handlar det om huvud, mellankropp och bakkropp, enheter som i sin tur är mer eller mindre tydligt segmenterade.

Insekter förekommer mest på land. I sötvatten finns också många arter, men nästan inga har lyckats anpassa sig till ett liv i havet. Insekterna är den i särklass artrikaste av alla djurgrupper, med över en miljon vetenskapligt beskrivna arter i världen. Detta innebär att de flesta kända djurarter är insekter! Från Sverige känner man till ca 27 000 insektarter (ca 2/3 av våra djurarter). Vilka insektgrupper som dominerar framgår av diagrammet på nästa sida.

Även i fråga om individantal står insekterna i särklass. Enligt en beräkning går det 100 miljoner insekter på varje människa i världen! Insekterna bedöms ofta som en djurgrupp på toppen i fråga om utveckling – de har aldrig varit så talrika, mångformiga och avancerat byggda som i människans tidevarv.

DEN SVENSKA INSEKTFAUNANS ARTFÖRDELNING

FJÄRILAR

SKALBAGGAR

STEKLAR

TVÅVINGAR (flugor och myggor)

HALVINGAR (växtsugare och skinnbaggar)

ÖVRIGA INSEKTER

Insekterna utgör en ganska gammal djurgrupp. Fossil av primitiva insekter har påträffats i lager från Devon-tiden (363-409 miljoner år sedan). Insekterna verkar uppträda något senare än spindeldjuren men betydligt tidigare än fyrfotadjuret.

INSEKTERNAS KROPPSBYGGNAD

Huvudet är försett med ett par antenner ("känselfrön") och tre par käkar. Antennerna kan vara av många olika modeller (se fig). Käkparen består inte, som hos oss, av en över- och en underkäke utan i stället av en höger- och en vänsterkäke. Tre par käkar sitter på rad, ett par framför och två par bakom munnen, som i regel är riktad nedåt.

Några vanliga typer av insektantenner.

Det främsta käkparet, mandiblerna, är kraftigast och används till att bita och gnaga. Det mellersta käkparet, maxillerna, kommer till användning bl a för att bearbeta födan (det brukar vara utrustat med speciella "tuggflikar"). Det bakersta käkparet är i regel sammanväxt och fungerar som en underläpp, labium. Käkapparaten är emellertid i många fall omvandlad till en sugsnabel – det finns både

stickande-sugande och slickande-sugande modeller. Stickmyggorna t ex sticker in snabeln och suger, medan humlorna snarare slickar i sig nektar med en lång tunga, som är bildad av labiums yttersta del.

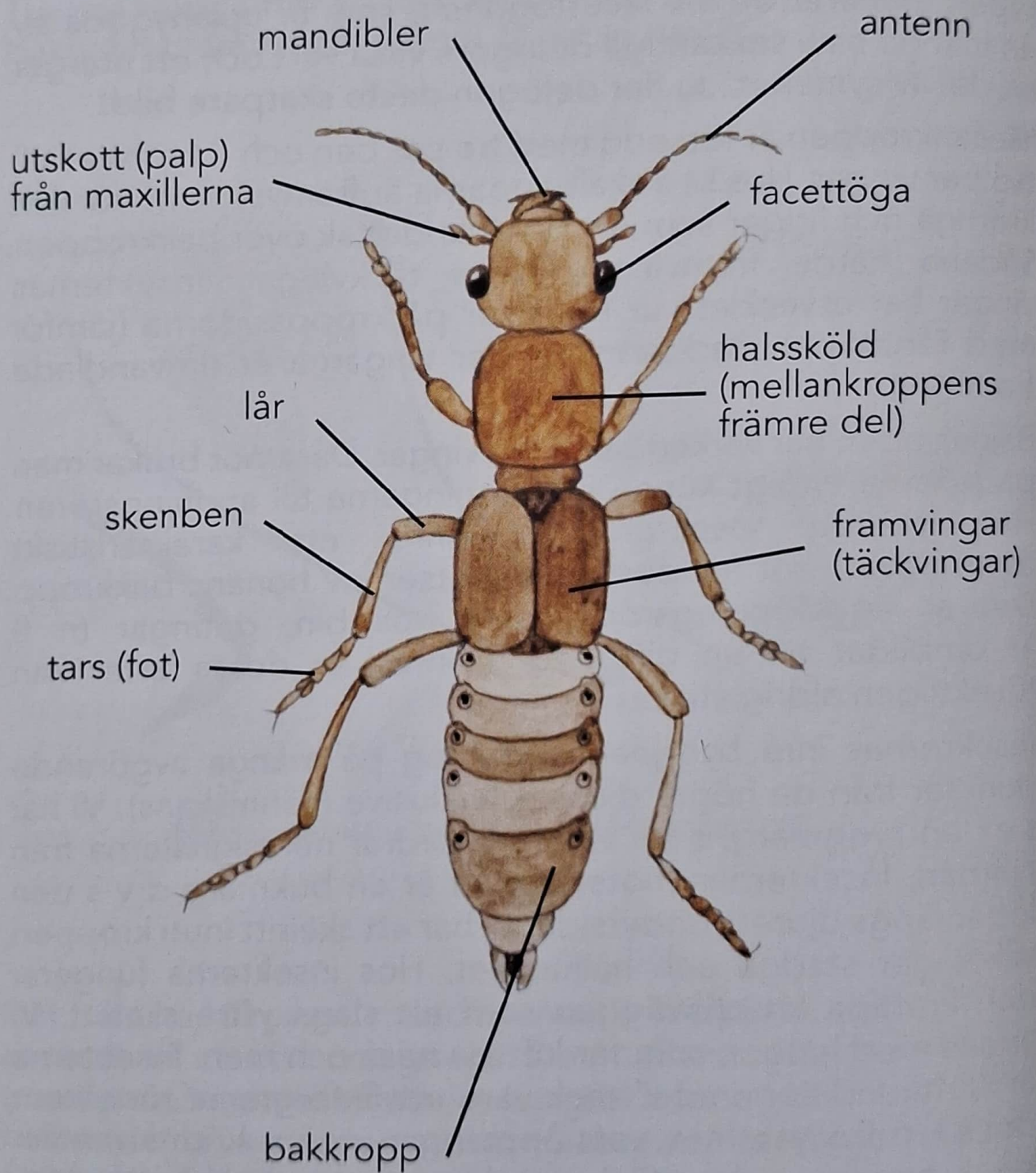
På huvudet finns mestadels ögon, ibland av ett par olika typer. Störst är de s k facettögonen, som är uppbyggda av en mängd små sexkantiga delögon, vilka vart och ett återger en del av synfältet. Ju fler delögon desto skarpare bild!

Mellankroppen är försedd med tre par ben och (i typiska fall) två par vingar. Hos bl a skalbaggar är framvingarna särskilt kraftiga och ligger som ett skyddande tak över bakkroppen. Sådana hårda framvingar kallas täckvingar. Insekternas vingar har utvecklats ur hudflikar på kroppssidorna (jämför med fåglar och fladdermöss, där vingarna är omvandlade framben).

Bakkroppen har varken ben eller vingar. Däremot brukar man på sidorna tydligt kunna se öppningarna till andningsrören. Hos många insektgrupper finns ett karaktäristiskt äggläggningsrör (ovipositor) i spetsen av honans bakkropp. Det är äggläggningsröret, som hos bin, getingar m fl, är ombildat till en giftgadd. Hannar av dessa arter kan följaktligen aldrig stickas.

Insekternas inre byggnad skiljer sig på många avgörande punkter från de högre djurens (inklusive människans). Vi har t ex en ryggmärg, som vidarebefordrar nervsignalerna från hjärnan. Insekternas motsvarighet är en bukmärg d v s den löper längs djurets undersida. Vi har ett skelett inuti kroppen, vilket ger stadga och hållfasthet. Hos insekterna fungerar den kraftiga kroppsväggen som ett slags yttre skelett. Vi andas med lungor, som får luft via näsa och mun. Insekterna är "luftkonditionerade" tack vare ett finförgrenat rörsystem, det s k trakésystemet, vars öppningar utgörs av små ventiler på kroppens sidor. Och insekternas blod går inte som vårt i slutna kärl, utan systemet är öppet mot kroppshålan. Dessutom saknar insekterna röda blodkroppar.

Kroppsbyggnad hos en skalbagge av familjen kortvingar.

INSEKTERNAS SINNEN

Insekternas sinnesorgan skiljer sig från våra i så hög grad, att vi nog aldrig riktigt kan föreställa oss hur en insekt upplever sin omgivning.

Synbilden är oerhört mycket otydligare – inte ens de stora trollsländor, som har bortåt 30 000 delögon per öga(!), kommer i närheten av vår synskärpa. Däremot kan insekterna registrera rörelser och andra bildförändringar mycket bättre än vi. Därför är det så svårt att avliva en fluga med ett överraskande slag! Faktum är att en fluga (om den nu hade intellektuell kapacitet därtill) aldrig skulle kunna njuta av en biofilm. Den skulle i stället uppfatta projektorns hypersnabba bildväxlingar (24 bilder/sekund), som inger oss mänskliga åskådare en absolut känsla av kontinuitet, som en lugn och stillsam visning av en serie diabilder.

Färgseendet hos de insekter, som har sådant (det gäller långtifrån alla), skiljer sig också betydligt från vårt. I regel missar insekterna den röda (långvågiga) delen av spektrat, men klarar i gengäld att se ultraviolett (kortvågigt) ljus. Dock finns bl a dagfjärilar, som klarar både det ena och det andra. För blombesökande insekter framträder kronbladens mönster (se sid 11), något vi totalt missar!

Hörseln är också ett sinne, som hos insekterna kan visa prov på märkliga specialiseringar. Hos en del arter kan det handla om att lyssna efter vibrationer i underlaget; man skulle kunna säga att dessa insekter har öron på fötterna! Andra använder ljudet för att kommunicera, något som visar sig allt vanligare i takt med att forskningen gått framåt. Välkänt är ju att syrsor och cikador spelar eller, som det egentligen heter, stridulerar. Och för att kunna lyssna på varandras ljudsignaler behöver de naturligtvis hörselorgan. Dessa kan sitta lite varstans, t ex på framskenbenen (vårtbitare) eller längst fram på bakkroppen (gräshoppor). Sådana "öron" (tympanalorgan) brukar vara rätt enkelt byggda och bestå av en tunn "trumhinna" med anslutande vibrationsregistrerande celler. Många insekter

kommunicerar med toner, som ligger långt över vad det mänskliga örat uppfattar.

Luktsinnet spelar en extremt viktig roll i insekternas värld. Är det något språk insekterna talar med varandra, så är det "kemiska"! Att honorna sänder ut doftämnen som lockar hannarna är inte så märkligt, sådant förekommer hos många andra djurgrupper, men i insekternas fall kan känsligheten för doften ligga på en nästan ofattbart hög nivå. Fenomenet är ingående studerat bl a hos en rad nattfjärilarter, och man har hos flera av dem funnit att hannen kan förnimma honans doft på åtskilliga kilometers håll! Insekternas luktsinne är i hög grad lokaliserat till antennerna, och ju större antenntyta är, desto fler registrerande celler får plats (och desto bättre luktsinne) se bild sid 6! Och följaktligen brukar hannarna ha längre eller yvigare antenner än honorna.

Smaksinnet är liksom luktsinnet ett kemiskt sinne, och frågan om var gränsen går mellan lukt och smak är inte alltid så klar. Insekterna bedömer inte som vi födans smaklighet i första hand med tungans hjälp (förutom med luktsinnet). I stället tillämpar de andra – och helt annorlunda – metoder. Det finns t ex många växtätande insekter, som har s k kemoreceptorer på fötterna, och de kan därför avgöra en plantas aptitlighet i samma ögonblick de slår sig ned på den!

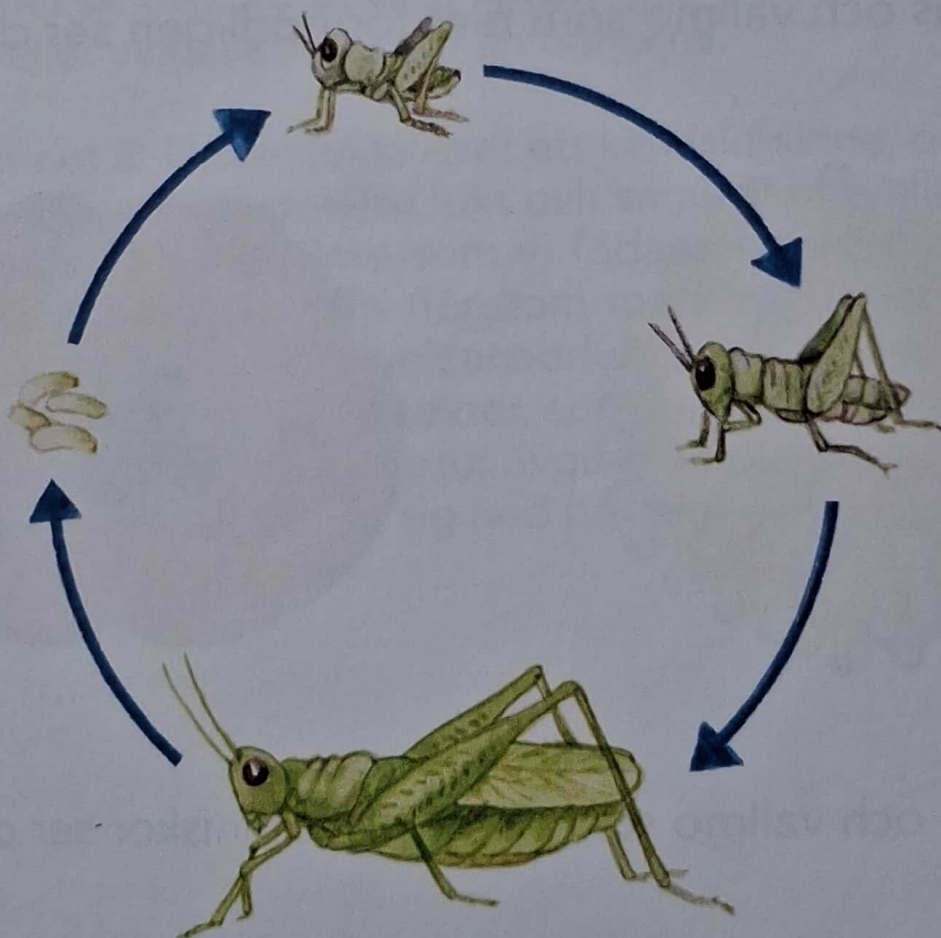
Maskros och vallmo som biet förmodligen ser dem.

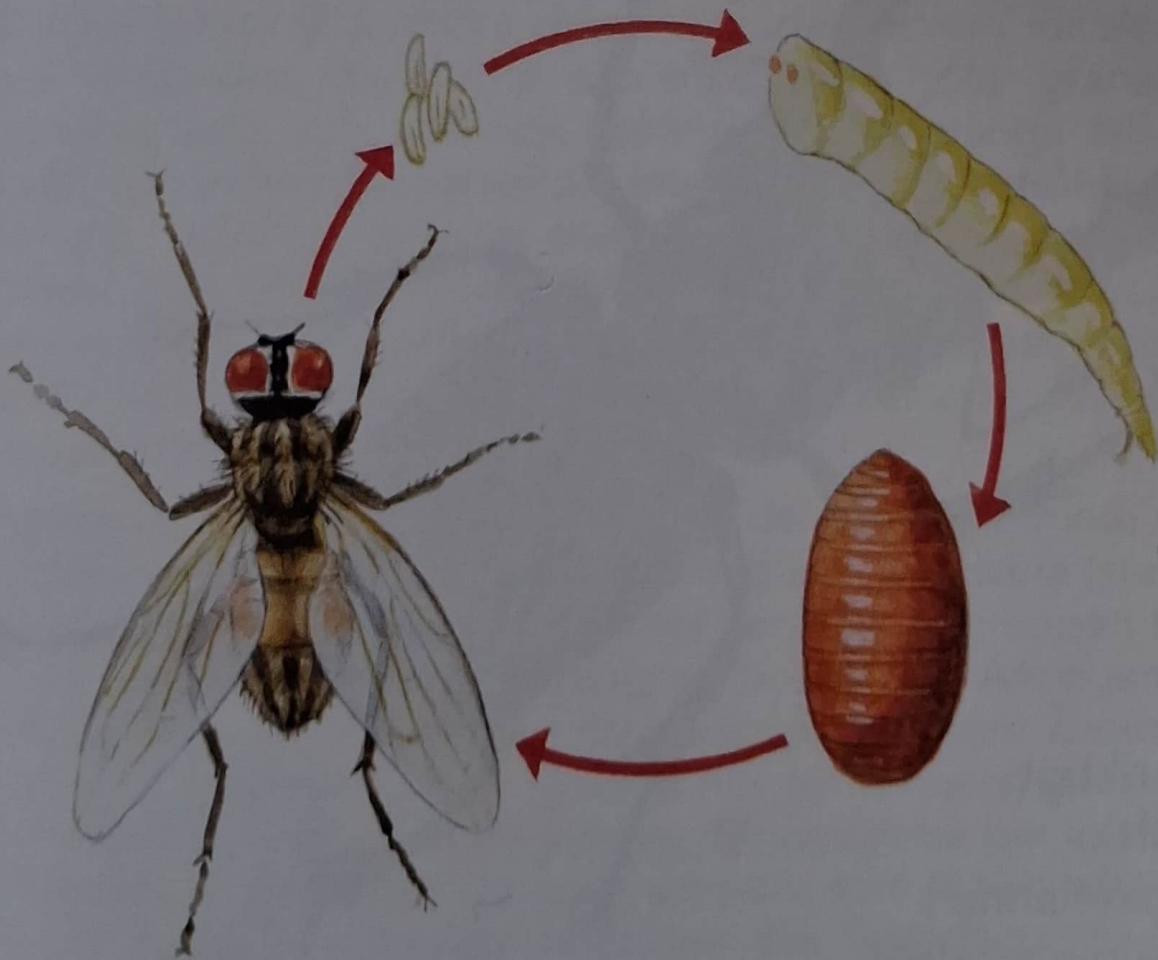
Maskros och vallmo som de flesta människor ser dem.

FRÅN ÄGG TILL VUXEN INSEKT

De lägre insekterna (sid 21-38, d v s från och med hoppstjärtar till och med skinnbaggar) har alla s k ofullständig förvandling. Det innebär att det mikroskopiska kryp, som tar sig ut ur ägget, har åtminstone vissa av den vuxna insektens drag. Efter ett antal hudömsningar och ungdomsstadier, s k nymfer, erhåller djuret så till slut den fullbildade insektens form och format.

Hos de högre insekterna (sid 39-115, d v s från och med steklar till och med loppor) sker utvecklingen däremot från ägg till vuxen via ett antal larvstadier samt en period som puppa (ett slags vilstadium). Detta kallas fullständig förvandling (holometaboli). I insekternas värld är det bara de fullbildade som har vingar och som kan lägga ägg.

INSEKTERNAS STORLEK

Nutidens insekter varierar i format från ca 40 cm längd (de största vandrande pinnarna) och 30 cm mellan vingspetsarna (en sydamerikansk nattfjäril) till små skalbaggar (fjädervingar) på ca 0,2 mm. I Sverige kan ekoxehannen med sina väldiga käkar samt vissa trollsländor nå över 8 cm i längd. En dödskallesvärmare kan mäta 15 cm mellan vingspetsarna och dess larv kan bli 13 cm lång.

En riktigt
kraftig
ekoxehanne i
naturlig storlek!

INSEKTERNA OCH MÄNNISKAN

Insekterna är nyttiga djur! Människans och hela naturens beroende av dessa våra sexbenta vänner är oändligt mycket större än vad de flesta föreställer sig. Ett talande exempel är situationen i skogsmark, där den större delen av Sveriges yta. När man står ute bland träden har man flera tusen insekter och andra småkryp under varje fot! Utan dessa djurs enträgna arbete med att sönderdela multnande växtdelar och därmed bidra till frigörandet av näringsämnen, kunde skogen helt enkelt inte överleva, utan träden skulle förkvävas i sitt eget avfall.

Ett annat område, där insekterna spelar en positiv roll för människans ekonomi, är naturligtvis vid odling av insektpollinerade grödor, till exempel raps. Då behövs bin!

Skadeinsekter är å andra sidan ett jätteproblem för skogs- och jordbruket. Barkborrar och snytbaggar hotar granarna på olika sätt, och säd och potatis skulle i många fall bli förstörda av knäpparlarver om inte särskilda skyddsåtgärder vidtogs. Inomhus drabbar skadeinsekterna oss också, eller rättare sagt våra yllekläder, livsmedel och en del annat. Skoohyra medför rätt sällan någon ekonomisk katastrof eller andra riktigt allvarliga problem, men väcker ofta avsevärd uppståndelse.

Insektangrepp på människa är i vår del av världen inte alls samma bekymmer som i tropikerna, där till exempel malaria (sprids av myggor) skördar miljontals offer varje år. Angreppen kan dock för den enskilde vara nog så besvärliga. Antingen är det då fråga om blodsugare (löss, vaggglus, myggor, bromsar, loppor...) eller också om stekelhonor (ettermyror, getingar, humlor...) som sticks med gadden. Blodsugarna ger upphov till irritation genom att spruta in sin saliv, som skall hindra att blodet koagulerar medan de dricker det. Stekelhonorna gör det genom att injicera gift (från en giftkörtel i bakkroppen), som är både smärtframkallande och ibland direkt farligt.

Insekter som husdjur har gamla anor, men bara två arter har flertusenårig historia: biet, som hölls i kupor i Egypten redan på faraonernas tid, och silkefjärilen, vars kokong lämnar tråd till sidenframställning, en sydostasiatisk specialitet. Möjligen skulle man till de "tama" insekterna också kunna räkna den lilla kochenillsköldlusen, vars "skal" skrapades av från kaktusar i Mexico redan av aztekerna. I dag "skördas" kochenill bl a i Medelhavsområdet. Ur "skalen" utvinns ett dyrbart rött ämne, som numera har rätt begränsad användning, men alltjämt påstås få ge färg åt en känd italiensk aperitif.

I över hundra år har människan laborerat med att bekämpa skadeinsekter som bladlöss och sköldlöss med rovdjur (t ex nyckelpigor) och parasiter (t ex små parasitsteklar), s k biologisk bekämpning. I dag sker uppfödning av sådana småkryp (det handlar inte bara om insekter) i industriell skala och har betytt mycket för att minska användningen av bekämpningsmedel i t ex växthus.

SAMLA, FOTOGRAFERA, SKÅDA

För inte så länge sedan var insektsamlande det självklara sättet att studera våra sexbenta vänner. Och så är fortfarande fallet för den, som är intresserad av "svårare" småkryp, alltså sådana där det behövs mikroskop eller rent av undersökning av inre organ för att en artbestämning skall vara möjlig. Den, som däremot först och främst är road av att följa t ex fjärilfaunans förändring vid lantstället under sommarens gång, kanske föredrar att dokumentera med kamerans hjälp. Eller också handlar det rätt och slätt om att skåda insekter, ungefär som man skådar sällsynta fåglar. Då gäller det i regel granna, fridlysta rariteter, vilka med stor sannolikhet kommer att visa upp sig på vissa välkända platser och vid någorlunda bestämda tider.

Att samla insekter innebär naturligtvis att man nödgas avliva djuren. Detta sker redan i fält, vanligen i ett litet glaskärl innehållande en papperstuss eller dylikt indränkt med lämpligt bedövningsmedel, oftast etylacetat ("ättiketer"). (Seden att nåla insekterna levande var något som hörde förrförra seklet till!) Väl hemma nålas de döda djuren upp, förutsatt att det är fråga om stora skalbaggar, dagfjärilar, trollsländor eller annat av någorlunda format. Fjärilar och större sländor placeras inledningsvis på s k spännbräden, där de får torka under några veckor med vingarna utfällda. Är det fråga om flugor, småsteklar eller småfjärilar brukar nålning också bli aktuell, då används extremt tunna nålar eller s k mikrostift. Små skalbaggar och skinnbaggar limmas upp på speciella kartonglappar, vilka i sin tur nålas. Det är viktigt att man använder riktiga insektnålar och limmar med vattenlösligt klister, t ex tapetklister.

Att förvandla en insekt till ett prydligt preparat är inte alldeles enkelt. Det gäller att arrangera vingar, ben och antenner snyggt och naturligt, en konst som kräver mycken träning och som endast ett fåtal svenska entomologer drivit till fulländning.

En välordnad insektsamling har ett betydande pedagogiskt värde och kan därtill vara synnerligen dekorativ. Varje tillvarataget djur utgör dessutom ett vetenskapligt dokument förutsatt att det är försett med en korrekt utformad etikett (placeras alltid på nålen under själva djuret). På etiketten skall anges var djuret är insamlat (i regel landskap + socken + by) när insamlingen skedde (fullständigt årtal, månad, dag) samt insamlarens namn. Under senare år har det, i takt med GPS-teknikens spridning, blivit vanligt att även ange koordinater för insamlingsstället, liksom att sätta ut hänvisningsnummer till något dataregister, där närmare information om platsen och/eller insamlingstillfället kan hämtas. Att enbart ange numret till någon (digital) katalog är emellertid inte rekommendabelt, eftersom kataloger oavsett kategori gärna kommer på avvägar och de preparerade djurens ursprung i så fall inte kan spåras. Flera gånger har den sortens olyckor inträffat och därmed gjort ursprungligen intressanta och värdefulla insektsamlingar vetenskapligt värdelösa.

De flesta insektsamlingar brukar förr eller senare erbjudas (eller genom testamente tillfalla) något av våra naturhistoriska museer. Men museerna är i dag endast intresserade av att ta emot insektsamlingar, som är korrekt etiketterade!

Fotografering av insekter är populärt bland många naturintresserade, småkryp kan ju vara oerhört tacksamma att porträttera. Vissa insekters skönhet kräver faktiskt närbildsfoto och lämplig belysning för att komma till sin fulla rätt! Tekniken för fotografering av småkryp har förändrats radikalt under senare tid. Den klassiska utrustningen (enögd spegelreflexkamera med makroobjektiv alternativt med kort teleobjektiv och mellanringar eller försättslinser, därtill dubbla blixtaggregat eller ringblix) har nu fått vika för den med mikroelektronik fullproppade digitalkameran. Sistnämnda apparat öppnar tidigare oanade möjligheter att i efterhand manipulera bilderna i dator, något som möjligen kan uppfattas som en smula "osportsligt" men som också kan vara till oerhörd nytta, speciellt om materialet skall publiceras.

Några tips för framgångsrik insektsfotografering:

- Skräm inte iväg djuren! Vissa insekter är synnerligen observanta och upptäcker varje rörelse. Smyg därför försiktigt fram och låt absolut inte någon skugga falla på insekten som skall avbildas!
- Elektronblixtaggregat används av vissa fotografer i tid och otid, med följd att somliga insekter framstår överdrivet metallglänsande på bilderna. Riktigt solljus ger nästan alltid naturligare färger.
- Gå inte så nära att insekten fyller ut nästan hela bildytan! Det ser mycket mer naturligt och riktigt ut om man också får med litegrann av miljön runtomkring.

Insektskådning utan kamera förekommer i vissa kretsar, men måste nog betecknas som en utomordentligt ovanlig hobby. Och visst kan man åka och titta på stora ekbocken i Halltorps hage på Öland eller myrlejongroparna på norra Fårö, utan att för den skull beväpna sig med fotoutrustning. Insekter kan glädjande nog också fungera som turistattraktioner; det handlar då i regel om arter, av vilka det egentligen redan finns alldeles nog med bilder.

Får man veta något spännande om de småkryp man möter stimulerar detta förhoppningsvis till vidare studier. I så fall har man stor glädje av att komma i kontakt med någon av de lokala (regionala) entomologiska föreningarna i Sverige.

Aktuell adress till närmaste sådan organisation kan man få genom riksförbundet Sveriges Entomologiska Förening (SEF) eller genom att kontakta något av de naturhistoriska museerna. Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm, Göteborgs Naturhistoriska Museum samt de zoologiska universitetsmuseerna i Lund och Uppsala, har alla entomologiska lokalföreningar knutna till sig. Men det enklaste sättet att få värdefull kontakt är nog via SEF:s hemsida, www.sef.nu, som har länkar till alla lokalföreningar och dessutom till försäljare av utrustning för insektsamlare.

SEF är utgivare av Entomologisk Tidskrift. Den började utges redan 1880 och är världens äldsta alltjämt utkommande entomologiska publikation.

HOPPSTJÄRTAR, FJÄLLBORSTSVANSAR

SKOGSCOLLEMBOL

Isotoma notabilis

4 mm. Denna och många liknande hoppstjärtar (collemboler) förekommer i marken bland multnande växtdelar, stundom i enormt antal (flera tusen djur under en medelstor skosula!). Har fåledade antenner av primitiv konstruktion och oftast en karaktäristisk hoppgaffel där bak. Äter svamptrådar, döda växter m m.

En liknande art, men blå, är VATTENCOLLEMBOLEN *Podura aquatica* ca 1 mm. Den är vanlig på vattenytan i vissa dammar och småvatten. Bärs upp av vattnets ytspänning. Både vatten- och skogscollembolerna tillhör gruppen ledcollemboler.

LUCERNCOLLEMBOL

Sminthurus viridis

2 mm. Tillhör gruppen klotcollemboler, som kännetecknas av sitt märkliga utseende – i profil påminner de nästan om små elefanter! Den här avbildade arten är känd som jordbrukskadegörare och angriper bl a klöver och bönor.

NATTSMYG

Lepisma saccharina

10-11 mm. Också känd under namnen SILVERFISK och SILVERSMYG. En av våra vanligaste gäster i badrum och grovkök, där den i regel knappast gör någon skada. I kök och alltför fuktiga bostadsrum kan den däremot angripa socker- och stärkelsehaltiga varor, inklusive vissa typer av klister. Lätt igenkännlig på den silverfjälliga kroppen och de tre svansborsten.

DAGSLÄNDOR, BÄCKSLÄNDOR

DAGSLÄNDA

Ephemera vulgata

13-23 mm exkl. spröt.

Känns lätt igen på de långa frambenen, de genomskinliga vingarna och de tre långa spröten därbak. Lever nästan hela sitt liv som nymf (larv) i strömmande vatten, där den andas med hjälp av sju par gälar på bakkroppen. Den fullbildade sländan är extremt kortlivad, intar ingen föda och är helt inriktad på att fortplanta sig. Dagsländorna hör till flugfiskarens favoritinsekter – både nymf och slända har fungerat som förebild för ett stort antal beten.

BÄCKSLÄNDA

Dinocras cephalotes

13-30 mm, honan störst.

Lever nästan hela sitt liv som nymf (larv) i friskt, syrerikt vatten. Bäcksländorna har välutvecklade antenner och aldrig mer än två spröt därbak. I vila hålls vingarna som ett platt "tak" över kroppen. Bäcksländor förekommer huvudsakligen i norra Skandinavien. (De flesta arterna är bara centimeterlånga – den här avbildade är vår största art.)

VASSMOSAIKTROLLSLÄNDA

Aeschna serrata

Vingbredd ca 100 mm. En av våra största insekter och Närke's landskapsinsekt. Ett högeffektivt rovdjur med en synskärpa, som överträffar de flesta andra insekters. Står ibland stilla i luften (ryttlande flykt) och spanar efter villebråd d v s andra flygande insekter. Även den vattenlevande larven är känd för sin rovgirighet och angriper bl a groddlarver och fiskyngel, som ibland kan vara lika stora eller t o m större än den själv. Larven andas med små gälblad, som är placerade inne i ändtarmen, nära analöppningen.

BRED SEGLARTROLLSLÄNDA

Libellula depressa

Vingbredd ca 70 mm. Skiljer sig från mosaiktrollsländorna främst genom att bakkroppen är synbart kortare och bredare. Jagar helst genom att sitta still på en kvist eller ett blad och spana. Larven lever ungefär som andra trollsländors, men även den kännetecknas av en tydligt bredare bakkropp. Lever vid näringsrika vatten i södra Sverige.

När en trollsländelarv tar sitt byte sker det genom att den snabbt kastar fram ett speciellt griporgan. Detta utgörs av det ombildade tredje käkparet (labium) vilket här inte fungerar som en underläpp utan som ett fångstredskap.

FLICKSLÄNDA

Coenagrion puella

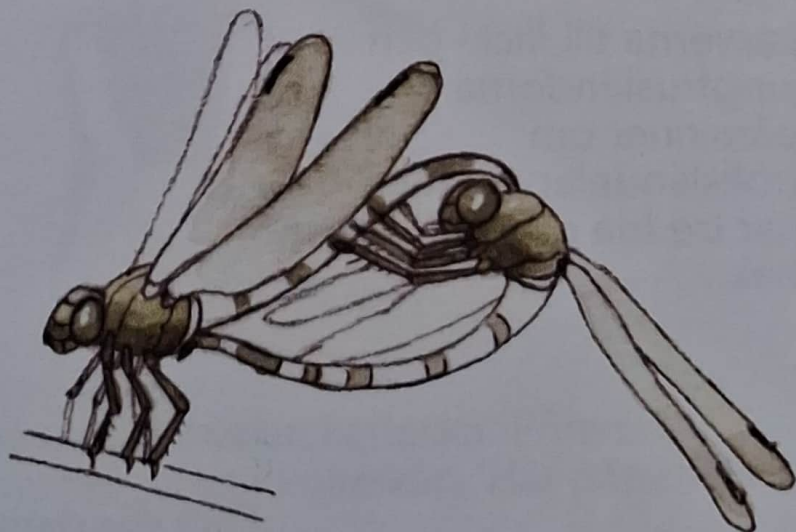
Vingbredd ca 40 mm. Påminner om en trollslända, men fram- och bakvingarna har precis samma form (trollsländorna har ett hörn på bakvingens bakkant). Även flicksländorna är skarpsynta rovdjur med vattenlevande larver.

Hannen, här avbildad, är vackert blåtecknad.

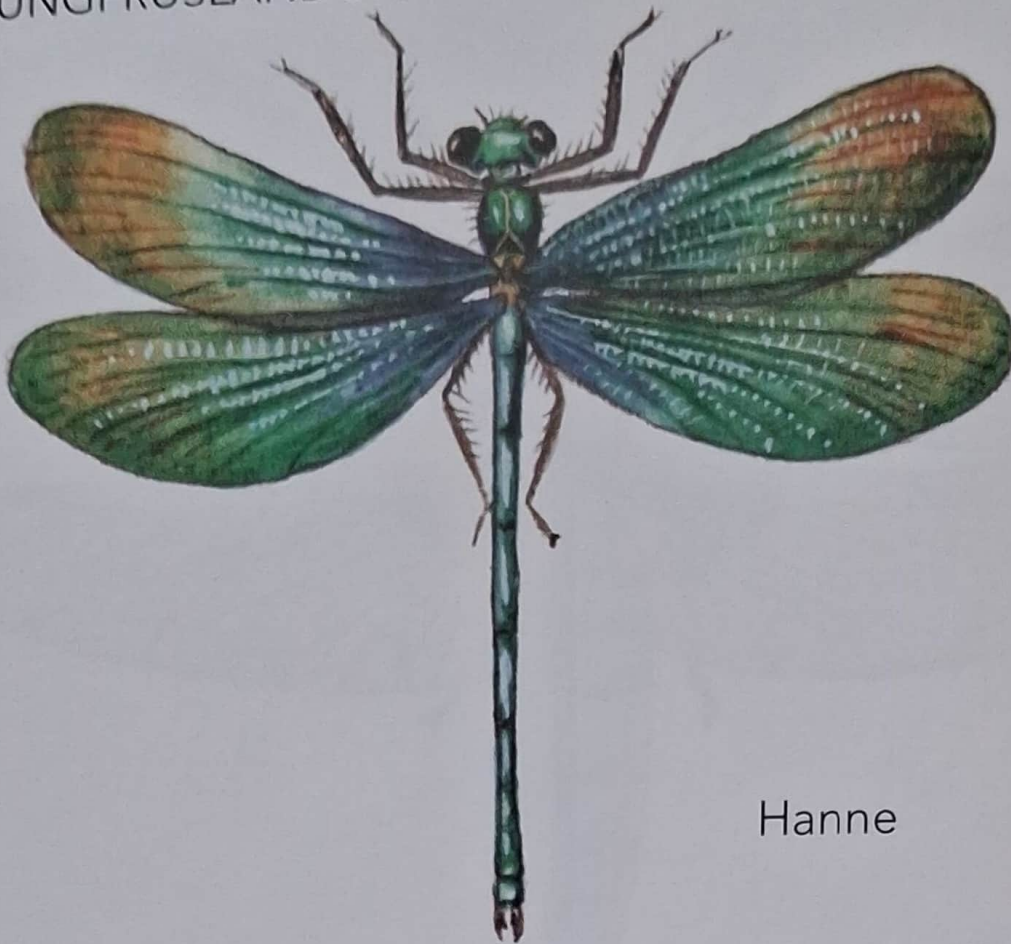
Honans färgteckning är betydligt diskretare än hannens.

"Parningshjul" av flicksländor.

Parningsställningen hos flicksländorna och deras släktingar är originell och beror på att hannen har en speciell, främre (sekundär) könsöppning.

JUNGFRUSLÄNDOR

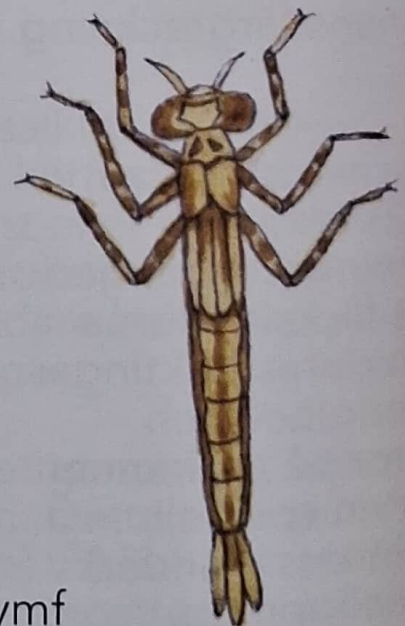
Hanne

BLÅ JUNGFRUSLÄNDA

Calopteryx virgo

Vingbredd 60-70 mm. Har mörktonade vingar, blågröna hos hannen, brunaktiga hos honan. Flykten är mer fladdrig än hos flicksländorna. Dessa oerhört vackra insekter kan vara talrika vid vissa smärre vattendrag, där deras larvutveckling äger rum.

Larverna till flick- och jungfrusländorna påminner om trollsländelarver, men har tre fria gälblad längst bak.

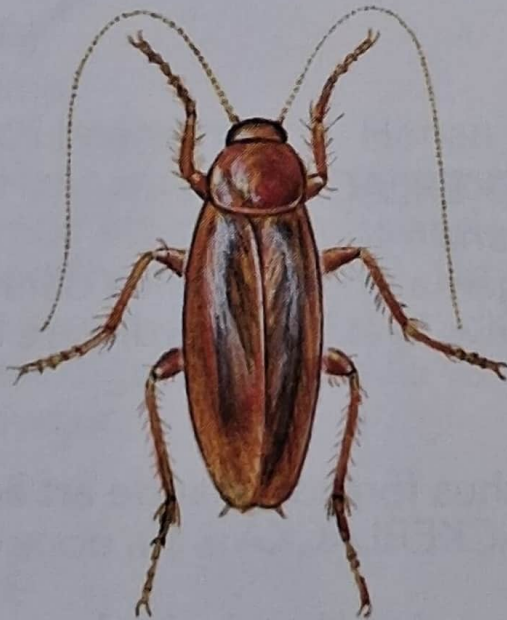
Flicksländenympf

SKOGSKACKERLACKA

Ectobius lapponicus

7-12 mm. Den enda kackerlacka, som är vanlig i skog och mark i hela landet. Bilden visar en hanne. Honan har kortare vingar.

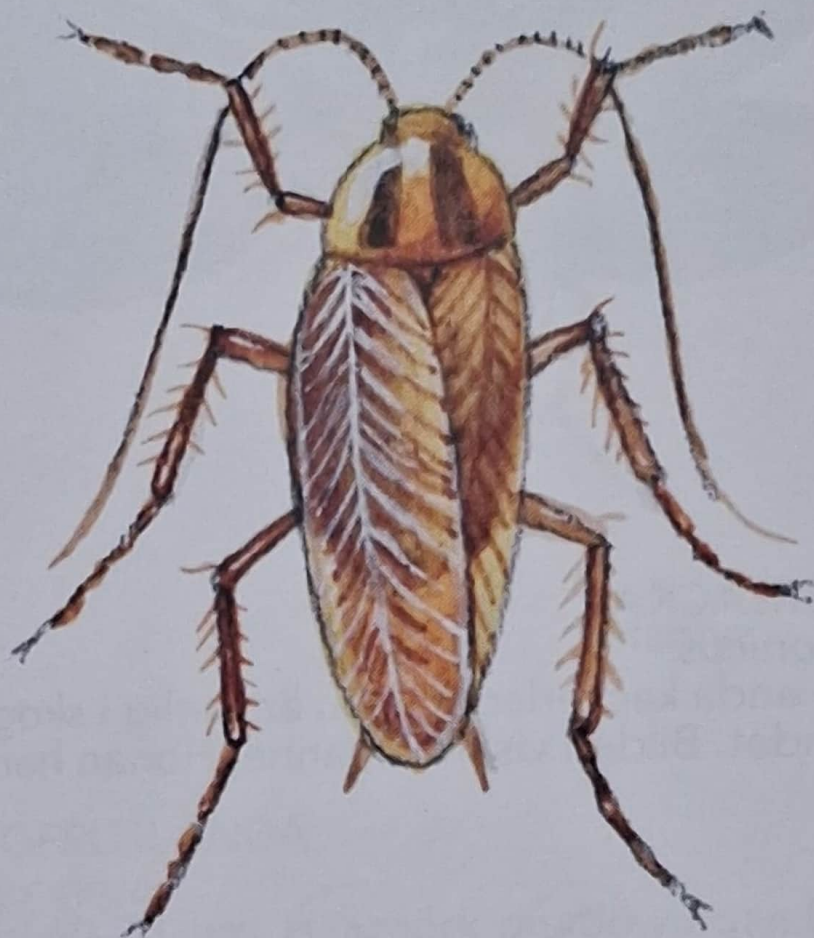

TYSK KACKERLACKA

Blattella germanica

10-15 mm. Vår vanligaste inomhuskackerlacka. Föredrar varma och fuktiga utrymmen, trivs i köksskåp. Har påträffats i många restaurangkök.

KACKERLACKOR

AMERIKANSK KACKERLACKA

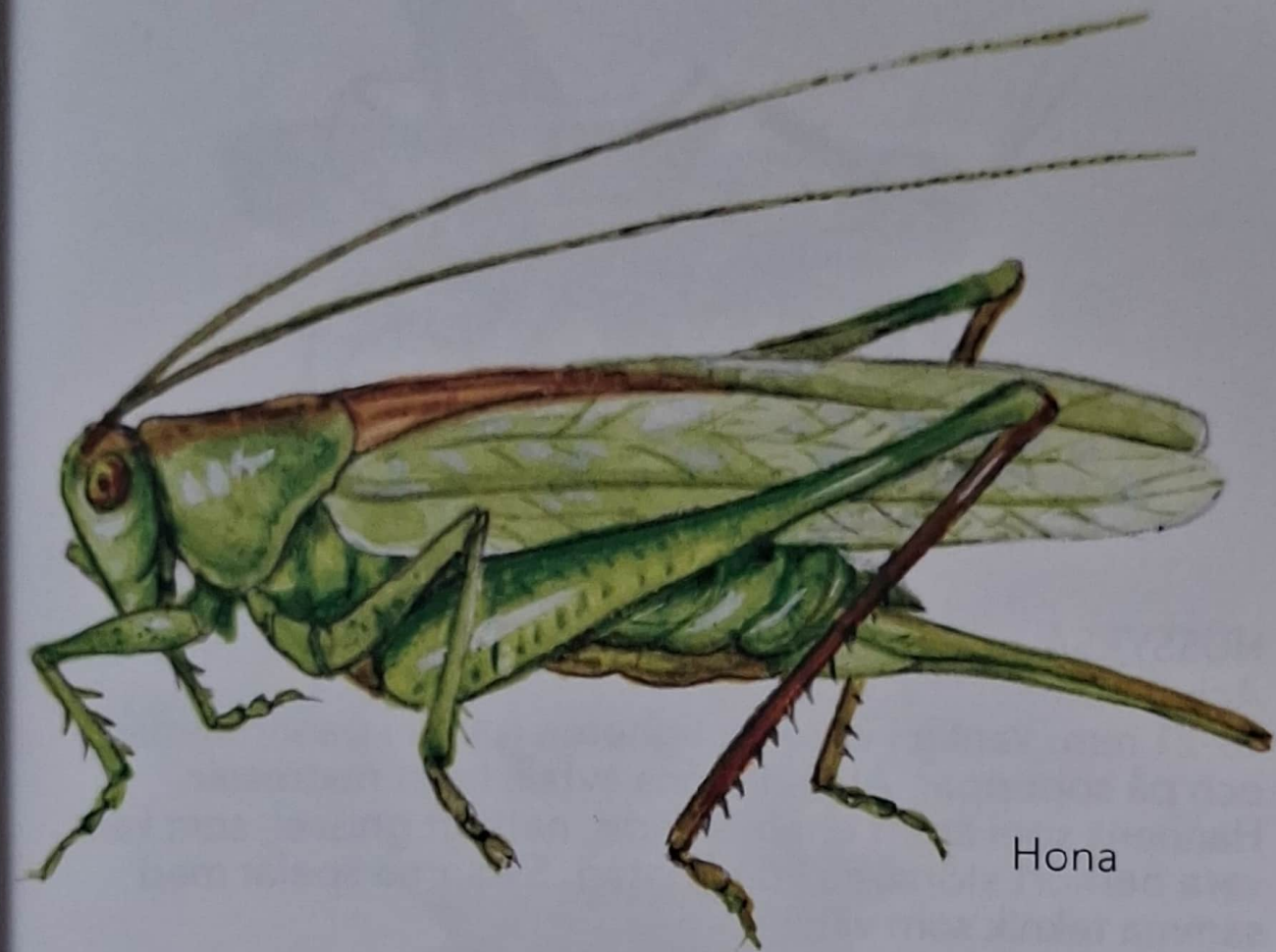
Periplaneta americana

28-44 mm. Dyker gärna upp på ställen där man hanterar importerad frukt. Trivs i växthus. I sydligare länder även i bostäder.

En annan i bostadshus förekommande art är
BRUNBANDAD KACKERLACKA

Supella longipalpa

10-14 mm. Den är mycket lik tyska kackerlackan men hals-skölden är mörkare på mitten. Uppträder ibland i stort antal i inte alltför välbyggda flerfamiljshus. Klarar sig utan vatten och kan därför hålla till i nästan alla bostadens rum. I USA känd som TV-kackerlacka, eftersom den gillar att vistas inne i TV-apparater av äldre typ.

GRÖN VÅRTBITARE

Tettigonia viridissima

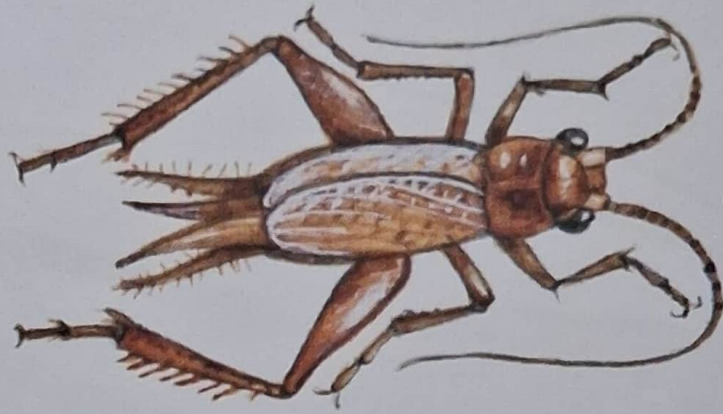
45-70 mm. Stor och intensivt grön. Honan har ett långt ägglägningsrör. Hannarna spelar sena augustikvällar i buskar och snår med ett starkt gnisslande läte, högt i diskanten (ej hörbart för många äldre). Lätet åstadkoms genom att framvingarnas överkanter gnids mot varandra. Arten kallas ofta felaktigt för syrsa. Alla vårtbitare har långa antenner och är rovdjur.

En annan imponerande art är

STOR VÅRTBITARE

Decticus verrucivorus

35-45 mm. Den är grön- eller brunaktig och skiljer sig från grön vårtbitare genom att ha mörka fläckar på framvingarna. Spelet liknar gröna vårtbitarens, men stora vårtbitaren är mest i farten på dagen. Den föredrar ängar och annan öppen mark.

HUSSYRSA

Acheta domestica

16-21 mm. Vanlig i vissa fastigheter, gärna i pannrummen, och på soptippar. Äter allsköns avfall, helst matrester. Hannens spel är ett enerverande, nattligt gnissel, som kan vara oerhört störande i en bostad. Syrsorna spelar med samma teknik som vårtbitarna.

MULLVADSSYRSA

Gryllotalpa gryllotalpa

35-46 mm. Till form och färg inte olik en liten cigarr. Lever i underjordiska gångar, som den gräver med sina märkliga framben i fuktig mark. Det drillande spellätet kan höras ur marken under högsommaren. Endast i södra Sverige, vanligast i sydöst.

HOPPRÄTVINGAR: GRÄSHOPPOR

KÄRRGRÄSHOPPA

Mecostethus grossus

21-37 mm. Vår största gräshoppa, allmän på fuktig ängsmark, gärna vid stränder. Har, som alla gräshoppor, korta antenner och är växtätare (jämför vårtbitarna).

BRUN MARKGRÄSHOPPA

Corthippus brunneus

15-25 mm. En av de allmännaste gräshopporna på torra, öppna marker. Spelar dagtid under högsommar-sensommar, svagt men fullt hörbart. Gräshopporna spelar genom att gnida framvingarna mot baklåren (jämför vårtbitarna).

TORNGRÄSHOPPA

Tetrix subulata

7-10 mm. Har en bakåt förlängd halssköld, som skuggar bakkroppen. Saknar spelläte. Påträffas mest på fuktig ängsmark under vår och försommar.

ROSENVINGAD GRÄSHOPPA

Bryodema tuberculata

27-36 mm. Trots sin storlek är den nästan omöjlig att upptäcka när den väl kamouflerad sitter på marken. Dess rasslande flygljud avslöjar den dock. Förekommer i Sverige endast på Ölands alvarmarker. Ölands landskapsinsekt.

En annan art, som i flykt avslöjar en fantastisk vingfärg, är BLÅVINGAD GRÄSHOPPA

Sphingonotus coerulans

15-25 mm. I vila är den svår att upptäcka, färgad som en skrovlig sten. I flykten däremot exponerar den sina märkligt blåskimrade bakvingar. Här och var talrik, främst i kustområden i södra Sverige.

Hanne

Hona

VANLIG TVESTJÄRT

Forficula auricularia

10-15 mm exklusive tången. Lätt igenkännlig på de korta täckvingarna och den stora tången därbak. Trots att hannens och honans tång ser olika ut är den inget parningsorgan utan i första hand ett griporgan och ett vapen – tvestjärten kan nypas så att det känns! Tången kommer också till användning när de ytterst tunna flygvingarna skall vikas in under täckvingarna. Tvestjärthonan praktiserar yngelvård, vilket är ganska ovanligt bland insekterna. Tvestjärter är allätare och kan göra skada på lite av varje inomhus. Påträffar man dessa djur i bostaden kan man räkna med att det, åtminstone på vissa håll i huset, är alldeles för fuktigt. Historier om tvestjärter, som krupit in i öronen på sovande människor, florerar i många länder. Berättelserna är inte helt utan grund – i Sverige finns åtminstone ett par väl dokumenterade fall!

STÖVSLÄNDOR, TRIPSAR, ÄKTA LÖSS

STÖVSLÄNDA

Liposcelis bostrychophilus

ca 1 mm. En pytteliten vinglös insekt med trådlika, mångledade antenner. Kallas också BOKLUS och DAMMLUS. Förekommer inomhus i lokaler där luftfuktigheten är högre än i moderna bostäder och kan stundom påträffas i enorma mängder i gamla köksskåp. Om man öppnar en antik bok och det verkar som om prickarna över i-na flyttar på sig, så är boken angripen av stövsländor, sannolikt också en aning möjlig. Även skadegörelse på herbarieark förekommer. (På träd och buskar lever andra stövsländearter, men dessa har i regel vingar.)

TRIPS

Parthenothrips dracaenae

Mycket liten, 1-2 mm, med avlång kroppsform, korta antenner och spetsig bakända. Kan hålla sig fast med speciella häftblåsor på fötterna. Lever av växtsafter, som den suger ut ur bladen med en märkligt formad snabel. Kan skada bl a krukväxter.

HUVUDLUS

Pediculus humanus capitis

En liten blodsugare, max 2 mm, som i likhet med övriga äkta löss saknar vingar och har fötterna ombildade till gripklor. "Gnetter" är periodvis ett stort problem, inte minst på förskolor, där barnens nära kontakt med varandra underlättar lössens spridning.

FLATLUS

Phthirius pubis 1-2 mm, är också blodsugare på människa. Den är kraftigare byggd än huvudlusen och föredrar att leva på ställen med grövre hår (ögonbryn, skägg, könsbehåring). Vanligare än man tror!

SPOTTSTRIT

Philaenus spumarius

5-6 mm. Vanlig på ängsmark. Hoppar snabbt undan om man kommer den för nära. Unga spottstritar (nymfer) omger sig med ett skyddande skum, som bildas av en seg vätska från ändtarmen. Skummet kallas i vissa trakter grodspott, ormspott eller gökspott.

En annan vanlig strit är

BLÅGRÖN KÄRRSTRIT kallas även DVÄRGSTRIT

Cicadella viridis

6-9 mm, som är intensivt ärggrön. Hoppar och flyger bra. Mycket allmän på fuktig ängsmark och mossar.

CICADA kallas även SÅNGSTRIT

Cicadetta montana

16-27 mm. Vår enda strit, som spelar med ett för människan fullt hörbart läte. Ljudet alstras med ett par "högtalarmembran" på bakkroppens främsta segment. Förekommer söder om Dalälven och kan vissa år lokalt vara relativt talrik. (Längre söderut är denna och andra cicadaarter betydligt vanligare.)

Hanne

Honor
(ryggsköldar)

SKÖDLUS

Parthenolecanium corni

4 mm. Hos denna och andra sköldlöss (många är växtskadegörare) sätter sig honan så småningom fast vid värdväxten för gott. I skydd av sin döda moders ryggsköld utvecklas sedan de små sköldlusnymfarna. Hannarna är däremot rörliga och vingförsedda.

BLADLUS kallas även ROSENBLADLUS

Macrosiphum rosae

1-2 mm. Representanterna för denna insektgrupp känns ofta igen på de två tunna rör, som sticker ut långt bak på ryggen. Dessa skifonier är mynnningar till speciella vaxkörtlar. Inom samma bladlusart kan förekomma såväl äggläggning som ungfödande, vanlig sexuell fortplantning såväl som jungfrufödelse, och vingade såväl som vinglösa individer. Bland bladlössen finns några av våra besvärligaste växtskadegörare.

VIT FLYGARE kallas även VÄXTHUSMJÖLLUS

Trialeurodes vaporariorum

1-3 mm. Mycket små växtsugare, som dock kan orsaka stora problem, främst i växthus. Det svenska namnet syftar på att hela kroppen (även vingarna) är täckt av ett vitt vaxmjöl. Blad av tomat, gurka och diverse prydnadsväxter kan ibland vara alldeles klabbiga på undersidan av mjöllössens exkrementer.

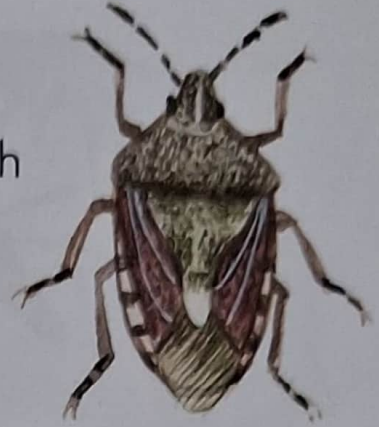

LANDLEVANDE SKINNBAGGAR

VANLIGT STINKFLY eller BÄRFIS

Dolycoris baccarum

10-12 mm. Typiska tvåfärgade antenner. Sommartid mycket allmän på gräs, buskar och träd. Luktas illa och kan lämna illasmakande sekret kvar på bär och frukt.

VÄGGLUS

Cimex lectularius

4 mm. En liten platt blodsugare med hårig kropp och reducerade vingar. Angriper nattetid och tar på dagen skydd långt in i springor och andra små håligheter. Svårbekämpad! Efter att ha varit nästan försvunnen ökade vägglusen under 1990-talet och är nu åter rätt vanlig i vissa typer av hus.

ÄNGSSTINKFLY

Lygus rugulipennis

5-6 mm. Diskret (men något variabelt) tecknad i brunt. Mycket allmän på örter och buskar. Skadedjur på många av våra nyttoväxter, bl a potatis.

STRIMLUS

Graphosoma lineatum

10-11 mm. Hittas vanligen på hundloka eller andra flockblommiga växter. Är vanlig Södermanland, där den är landskapsinsekt, och i angränsande landskap.

RIDDARSKINNBAGGE

Lygaeus equestris

11-12 mm. Har fått sitt namn efter den riddarkorslika teckningen på ryggen. I augusti-september flyger den fullvuxna baggen och slår sig gärna ned i kyrktorn eller andra uppstickande byggnader. Gotlands landskapsinsekt, där ofta kallad KÖRKMACK.

VATTENSKINNBAGGAR

SKRÄDDARE

Gerris najas
13-17 mm. Allmän på sjöar och lugnt flytande åar. De med feta hår försedda fötterna bärs upp av vattnets ytspänning. Lever av små insekter m m, som avsiktligt eller oavsiktligt hamnat på vattenytan.

RYGGSIMMARE

Notonecta glauca

14-16 mm. Ett sötvattenslevande rovdjur, som simmar med den ljusa ryggsidan ner. Kan stickas rejält med sin sugsnabel! Allmän i Syd- och Mellansverige.

BUKSIMMARE

Corixa punctata

13-15 mm. Simmar med buksidan ner d v s "på rätt köl". Den här avbildade arten är rovdjur, men det finns flera snarlika, som lever av växtsafter. Buksimmarna hör till våra vanligaste sötvattensinsekter.

KLODYVEL

Nepa cinerea

18-22 mm exklusive luftrör. Kryper sakta på botten i grunda, lugna vatten. Trögheten till trots ett effektivt rovdjur, som t o m kan ta små fiskyngel med sina till fångstorgan ombildade framben. Måste emellanåt upp till ytan och andas genom sitt långa luftrör i bakändan.

KRUSBÄRSBLADSTEKEL

Nematus ribesii

11-14 mm, larven upp till 15 mm.

En veritabel trädgårdsmarodör, vars larver fullständigt kan ödelägga bladverket på krusbärs- och (kanske ännu oftare) vinbärsbuskar. Till synes likartade bärsbuskar kan dock skilja betydligt i fråga om att attrahera dessa steklar.

VÄXTSTEKLAR

larv

GUL HORNSTEKEL

Urocerus gigas

20-45 mm. En av våra största och grannaste växtsteklar. Larven utvecklas i ved av tall och gran, gärna brandskadade träd. Kallas även

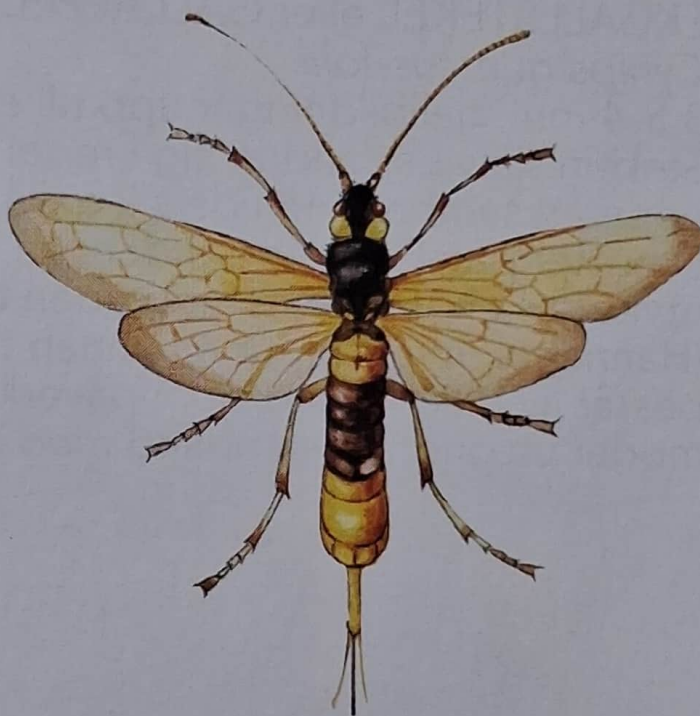
STOR HORNSTEKEL.

Ångermanlands landskapsinsekt. En nära släkting med likartat levnadssätt är

BLÅ HORNSTEKEL

Paururus juvencus

10-35 mm.

RÖD TALLSTEKEL

Neodiprion sertifer

7-9 mm, larven upp till ca 25 mm.

Trots namnet är bara honan röd. Den svarte hannens märkliga antenner bär känsliga luktceller, som hjälper honom att finna de doftande honorna. Larverna till denna tallstekel och ett par närstående arter äter barr och hör till skogsbrukets värsta fiender. Bilden visar larver bland tallbarr.

GALLSTEKLAR

EKGALLSTEKEL eller GALLÄPPELSTEKEL

Cynips quercus-folii

3,5-4 mm, gallbildningar upp till ett par cm i diameter.

Stekeln själv undandrar sig i regel människans uppmärksamhet, men de s k galläpplena är iögonfallande.

De sitter på ekbladens undersida, och i varje sådant utvecklas en larv, som med tiden blir en gallstekelhona.

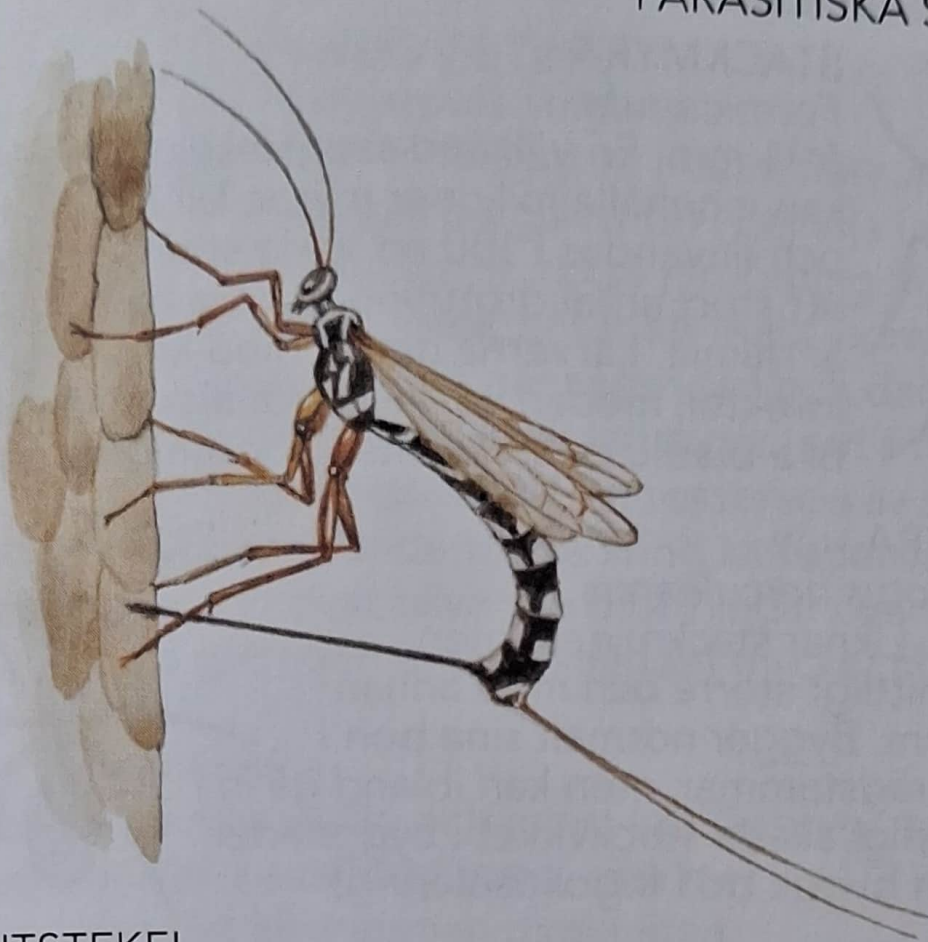
(Hannarna utvecklas ur en annan typ av galler.) Galläpplena består av bladvävnad, som påverkats av ämnen, vilka larvens moder utsöndrat i samband med äggläggningen.

SÖMNTORNSTEKEL

Rhodites rosae

3-4,5 mm. Stekeln är liten och diskret. Däremot är den s k sömntornbildningen, i vilken larverna utvecklas, högst karaktäristisk och ganska vanlig på nyponbuskar. En sömntornbildning under kudden troddes förr ge god sömn, därav namnet.

PARASITSTEKEL

Rhyssa persuasoria

20-35 mm. En barrskogsart, vars larver lever som parasiter på larver av gul (stor) hornstekel (se sid 39). När parasitstekelhonan skall lägga ägg borrar hon sitt långa ägglägningsrör genom veden in till hornstekellarven.

SANDSTEKEL

Ammophila sabulosa

12-20 mm. Läger sina ägg på fjärillarver, som förlamats med ett giftigt stick och sedan placerats i små utgrävda bon i sandig mark.

En annan parasitisk art är

VÄGSTEKEL

Pompilus viaticus

10-15 mm. Den påminner om sandstekeln men har inte lika långskaftad bakkropp. Levnadssätt och miljö ungefär som hos sandstekeln, men larverna lever på förlamade spindlar.

STEKLAR: MYROR

STACKMYRA

Formica rufa

6-11 mm. En välkänd skogsinsekt, vars stackar kan innehålla miljoner myror, bli över 2 m höga och användas i 100 år! Varje stack innehåller ett stort antal drottningar, vilka kan bli över 20 år gamla. Larverna matas med kött av andra insekter, medan vuxna myror älskar sötsaker, bl a bladlusexkrementer ("honungsdagg").

HÄSTMYRA

Camponotus herculeanus

9-18 mm. Liknar stackmyran, men genomsnittligt större och med annan huvudform. Bygger normalt sina bon i murkna trädstammar, men kan ibland gå in i och allvarligt skada stockvirket i byggnader. Kan t o m bygga bo i frigolitisolering!

GUL TUVMYRA

Lasius flavus

2-9 mm. Bygger bo i grästuvor, som därvid kan resa sig likt små kullar i ängsmarken. "Mjölkar" bladlöss, vilka pysslas om nere i myrbona och där får suga sin näring ur gräsrötter.

SVARTMYRA

Lasius niger

2,5-10 mm. Vår vanliga lilla trädgårdsmyra. Mestadels harmlös, så när som på att den ömt vårdar grannskapets bladlöss, vilka "mjölkas" på sina söta exkrementer.

ETTERMYRA

Myrmica rubra

3,5-7 mm. Känns igen på den dubbelledade övergången mellan mellankroppen och bakkroppen. "Pissemyran" är ökänd, eftersom den ofta ger irriterande stick med sin giftgadd.

VANLIG GETING

Paravespula vulgaris

11-20 mm. Bygger liksom flera andra getingararter gärna bo i en håla i marken; kallas därför också jordgeting. Fångar andra insekter för att mata larverna med, men när säsongen och därmed försörjningsplikterna går mot sitt slut, blir getingarna mer intresserade av sötsaker.

De kan därför bli besvärande talrika kring kaffeborden utomhus i augusti. Endast blivande drottningar överlever till nästa år. Vanliga getingen är till utseendet mycket lik

TYSK GETING

Paravespula germanica

12-20 mm. En annan vanlig och minst lika "jobbig" art. Tyska getingars bon kan bli mycket stora, ofta mer än 1/2 m i diameter. Däremot känner man direkt igen

RÖDBANDAD GETING

Allovespula rufa

10-20 mm, på bakkroppens rödbruna framparti. En av våra allmännaste getingar. Lever ungefär som vanliga getingen.

BÅLGETING

Vespa crabro

20-38 mm. Vår största geting. Ett rovdjur som äter andra insekter men även nektar, sav och moget fruktkött. Bygger gärna bon i ihåliga ekar. Smålands landskapsinsekt.

Getingbon (och getingsamhällen) existerar bara under en säsong. De byggs av trä, som tuggats till pappersmassa. De sexkantiga cellernas öppningar är alltid riktade nedåt. Ett riktigt stort bo kan innehålla 10 000 getingar!

STEKLAR: HUMLOR

JORDHUMLA *Bombus terrestris* 10-22 mm.

En av våra absolut vanligaste humlor. Bygger gärna bo i gamla sorkbon. Flitig pollinerare av bl a rödklöver. De stora jordhumlor man brukar se på våren är (blivande) drottningar, som just avslutat övervintringen.

STENHUMLA

Bombus lapidarius

10-27 mm. Mycket vanlig. Bygger ibland i håligheter i stengärdesgårdar

STORMHATTSHUMLA

Bombus consobrinus

12-27 mm. En stor humla som är helt anpassad till växten nordisk stormhatt. Den utmärker sig genom sin långa snabel som utsträckt är lika lång som kroppen. Jämtlands landskapsinsekt.

Humlesamhällena är ettåriga och kakorna byggs av vax, som humlorna själva avsöndrar. Larverna matas med pollen och nektar ("hummelhonung"), som lagras i särskilda s k honungskrukor. Humlorna har varm päls och drottningen ruvar(!) periodvis sin avkomma.

NORDISKT BI

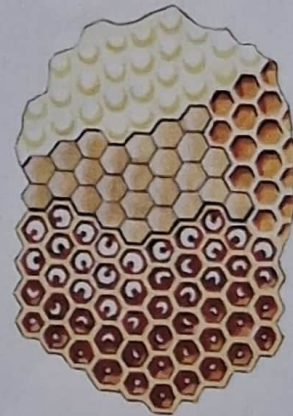

ITALIENSKT BI

HONUNGSBI (tambi)

Apis mellifera

10-20 mm. Har varit i människans tjänst i över 4000 år. Bina skulle ha svårt att överleva i vårt land om vi inte tillhandahöll ändamålsenliga bostäder (bikupor) och regelbundet skötte om dessa. En bikupa kan innehålla över 70 000 arbetsbin, men där finns bara en drottning. Vaxkakorna (se fig) hänger vertikalt så att cellerna öppnas åt sidan. Jfr getingarna sid 43! Biet har stor nationalekonomisk betydelse som pollinerare, en insats som vida överstiger värdet av honungsproduktionen. Honungsbin finns av flera typer. Det italienska biet är vanligast i Sverige. Det nordiska har däremot blivit så sällsynt att det numera är föremål för speciella insatser.

Drottning
(hona)

Drönare
(hanne)

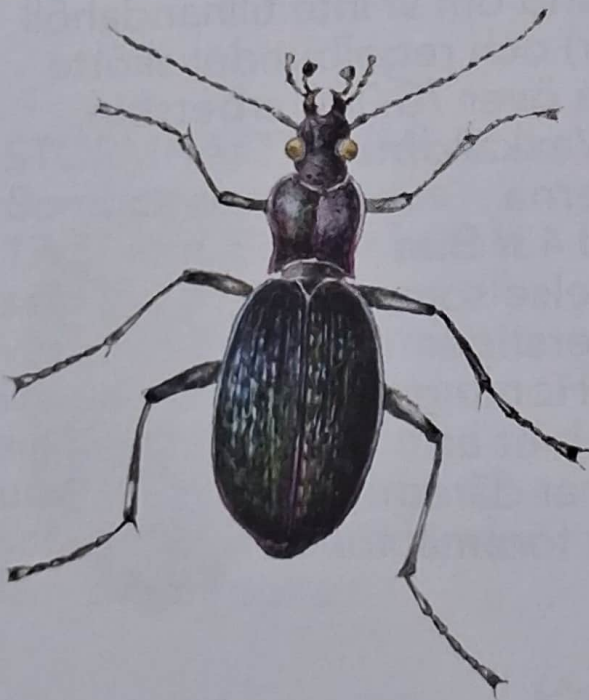
Arbetare
(steril hona)

SKALBAGGAR: SANDJÄGARE, JORDLÖPARE

GRÖN SANDJÄGARE
Cicindela campestris
12-16 mm. Vanlig på våren och försommaren i öppna, sandiga marker. Flyger snabbt iväg om man närmar sig ovarsamt. Larven är ett effektivt rovdjur, som lurpassar i sin grop på andra insekter.

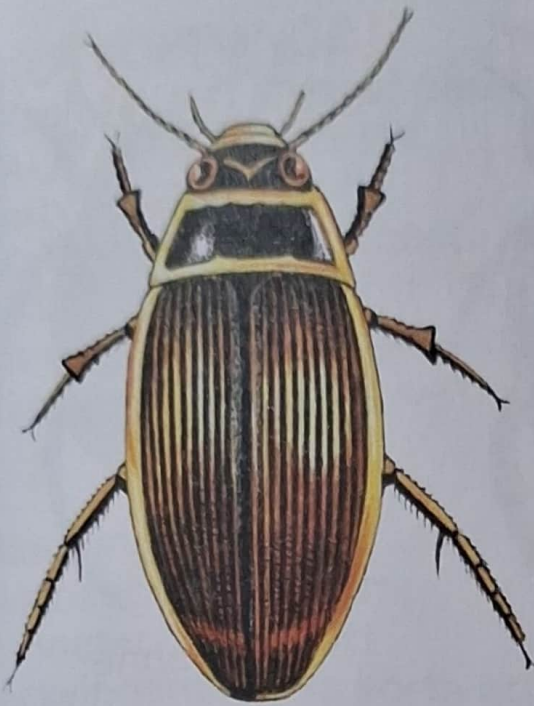
PARKJORDLÖPARE
Carabus nemoralis
22-26 mm. Vanlig i lövskog, parker och trädgårdar. Ett nattaktivt rovdjur.

BOKSKOGSLÖPARE
Carabus intricatus
25-38 mm. Lever i lövskog, främst bokskog som namnet antyder. Beroende av stubbar och döda träd för sin övervintring. Skånes landskapsinsekt. Fridlyst!

PRAKTSAMMETSLÖPARE
Chlaenius costulatus
11-12 mm. Dagaktivt rovdjur. Mycket sällsynt i Sverige. Norrbottens landskapsinsekt. I södra Sverige finns flera vanliga jordlöpararter som påminner om denna till utseendet.

larv

GULBRÄMAD DYKARE

Dytiscus marginalis

30-35 mm. Den vanligaste av våra gulkantade dykarskalbaggar. Finns i vegetationsrika småvatten i praktiskt taget hela landet. Känd som ett effektivt rovdjur, inte minst larven. Bilden visar en hona. Hannen har släta täckvingar.

BRED GULBRÄMAD DYKARE

Dytiscus latissimus

36-45 mm. Vår största dykarskalbagge. Påfallande bred. Förekommer i småsjöar och dammar här och var i södra och mellersta Sverige. Fridlyst!

VATTENLEVANDE SKALBAGGAR

BRUN DYKARE

Acilius sulcatus

16-18 mm.

Allmän och ofta observerad i t ex parkdammar. Rovdjur!

Hona

Hanne

VIRVELBAGGE

Gyrinus substriatus

5-7 mm. Lever på vattenytan. Har delade ögon där den övre halvan ser i luften, den undre i vattnet. Frambenen fungerar som fångstben, mellan- och bakbenen som paddlar.

STOR PALPBAGGE (vattenbagge)

Hydrophilus piceus

34-47 mm. En imponerande, svart vattenskalbagge. Förekommer sällsynt i näringsrika, ej försurade vatten, i södra Sverige. Vuxna palpbaggar är växtätare, larverna rovdjur.

STOR KORTVINGE
Staphylinus (Ocypus) olens
 24-30 mm. Vår största kortvinge. Syd- och Mellansverige, vanligast på Gotland. Torr sand- och grusmark. Ett utpräglat rovdjur. Kan avge obehaglig lukt.

(Kortvingarna är en skalbaggsfamilj, som kännetecknas av att täckvingarna är så korta att de bara skyddar de främsta bakkroppssegmenten.)

ÖGONKORTVINGE
Stenus clavicornis
 5-6 mm. Har karaktäristiska halvklotformade ögon. Vanlig på fuktig mark. (Många snarlika och närbesläktade arter finns.)

BROKIG KORTVINGE
Tachyporus obtusus
 3-4 mm. Liten och färgglad, allmän både i skog och på öppnare marker.

En kortvinge, som gärna jagar i kompost och dynga är
GRÅTECKNAD KORTVINGE
Creophilus maxillosus
 15-22 mm. Den är kraftigt byggd, mörk och hårig.

SKALBAGGAR: DÖDGRÄVARE M FL

RÖDBANDAD DÖDGRÄVARE
Necrophorus vespillo
12-22 mm. Gräver ner döda småfåglar, möss etc. och lägger sedan sina ägg på de begravda, ruttnande kadavren.

STOR ASBAGGE
Necrodes litoralis
15-25 mm. Asätare. Trivs särskilt på stränder där det brukar hamna död fisk.

RÖDSKÖLDAD ASBAGGE
Oceoptoma thoracica
12-16 mm. Allmänt förekommande både på kadaver och rutten svamp.

SNÄCKÄTARE
Phosphuga atrata
10-16 mm. Specialist på att äta ur småsnäckor. Födointaget underlättas av det smala, rörliga huvudet.

RÖD Vingad Knäppare

Elatér sanguineus

13-18 mm. Trivs under barken på stubbar i barrskog. Kan, som alla knäppare, hoppa upp och landa på rätt köl, ifall den råkat hamna på rygg. Därvid hörs ett svagt knäpp!

Randig Sädsknäckare

Agriotes lineatus

7-10 mm. En av jordbrukets värsta fiender. De hårda, gula larverna äter rötter och kan göra enorm skada i åkermark.

En annan allmän art är
Svart Sädsknäckare

Agriotes aterrimus

12-15 mm. Ett besvärligt jordbruksskadedjur. Larven är hård, gulbrun och upp till 25 mm lång.

larv

Cinnoberbagge

Cucujus cinnaberinus

12-15 mm. Akut hotad art och fridlyst i hela landet. Förekommer i Uppland runt Uppsala och sjön Vällen samt vid nedre Dalälven. Den lever under barken på gamla träd, helst asp. Upplands landskapsinsekt.

SKALBAGGAR AV DIVERSE FAMILJER

FLUGBAGGE

Cantharis fusca

11-15 mm. Ett rovdjur, som gärna sitter i en blomma och väntar på byte. Kallas också mjukbagge eftersom täckvingarna är mjukare än hos andra skalbaggar.

LYSMASK

Lampyris noctiluca

10-18 mm. Hannen liknar en flugbagge, honan en larv. Under milda sommarkvällar kan lysmaskhonorna avge ett grönaktigt sken från lysorganet i bakändan för att locka hanner. Trivs i öppen mark, saknas i norr.

Hanne

Hona

MAJBAGGE

Meloe violaceus

13-32 mm. Klumpiga mörkblå djur med förkortade täckvingar, som lämnar nästan hela bakkroppen bar. Larven lever som parasit i bon av s k solitärbin. Kan lokalt förekomma talrikt, främst i södra Sverige.

RAPSBAGGE

Meligethes aeneus

1,5-2,5 mm. Liten, hårig och metallglänsande. Lätt att hitta i gula blommor t ex maskrosor. Kan förekomma i enorma mängder och göra svår skada på raps och andra oljeväxter.

2-PRICKIG NYCKELPIGA

Adalia 2-punctata

3-5 mm. En av våra vanliga smånyckelpigor. Påträffas ibland inomhus. Kan också vara svart med röda fläckar.

7-PRICKIG NYCKELPIGA

Coccinella 7-punctata

5,5-7,5 mm. Även kallad JUNGFRU MARIE NYCKELPIGA och GULLHÖNA. Lika allmän som välkänd. Larven är en skicklig bladlusjägare.

19-PRICKIG NYCKELPIGA

Anisosticta 19-punctata

3-4 mm. En av våra vanligaste små gula nyckelpigor.

22-PRICKIG NYCKELPIGA

Thea 22-punctata

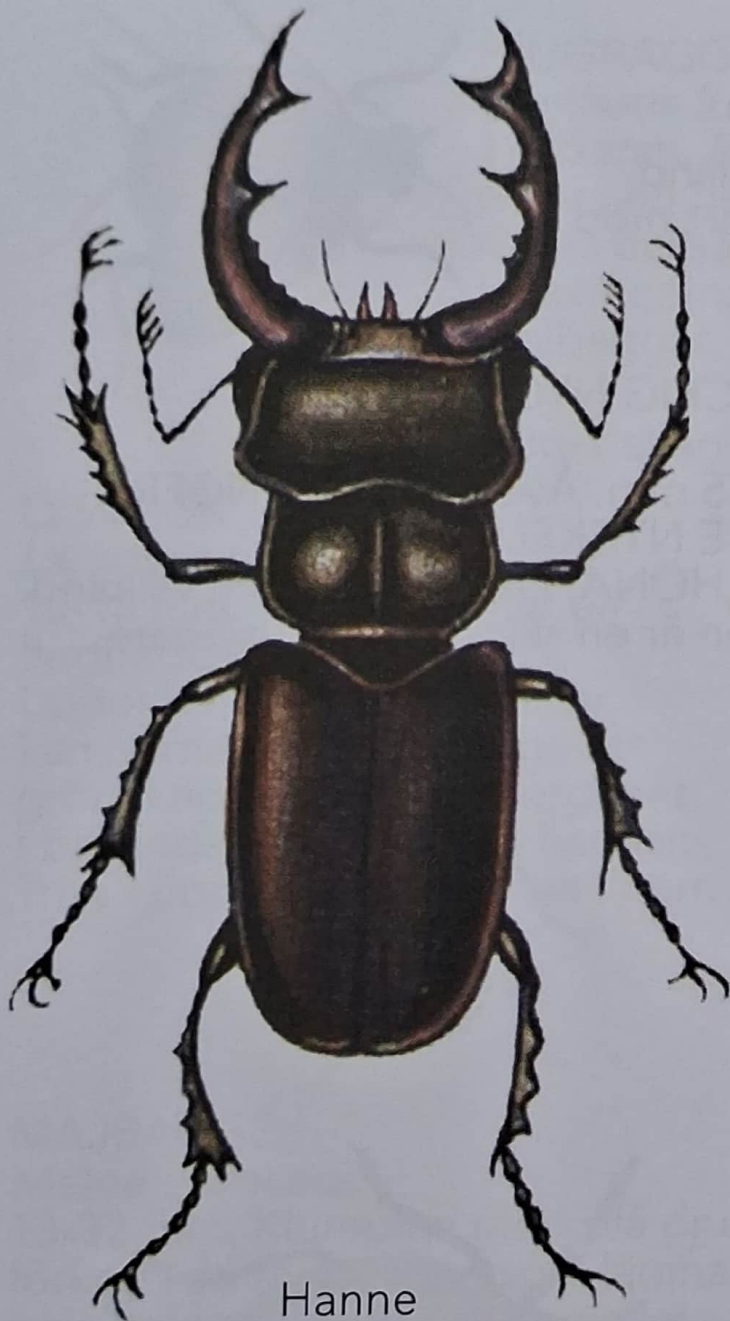
3-4 mm. Tydligt rundare i formen än den 19-prickiga. En av de få svampätande nyckelpigorna.

ÖGONTECKNAD NYCKELPIGA

Anatis ocellata

8-9 mm. Vår största nyckelpiga. Allmän i barrskog.

Hanne

Hona

Larv

EKOXE

Lucanus cervus

Hona 30-45 mm hanne upp till 80 mm, käkarna inräknade, larv upp till 10 cm. Hannens enorma framkäkar omöjliggör förväxling med någon annan art. Flyger i skymningen vid midsommartid, varvid ett brummande ljud hörs. Vanligast i sydöstra Sveriges ekskogar, där de prinskorvstora larverna kan påträffas i murken ekved. Europas största skalbagge. Blekinges landskapsinsekt. Fridlyst!

Hanne

Hona

Larv

NOSHORNSBAGGE

Oryctes nasicornis

25-40 mm, larv upp till 10 cm. Påträffas säkrast på sågspånshögar mitt i sommaren. Om sågspånen sedan används som stallströ kan larver (inte olika ekoxens) komma med och brukar då väcka betydande uppmärksamhet hos hästfolket. Denna imponerande skalbagge är allmänare än man i regel föreställer sig!

SKALBAGGAR: BLADHORNINGAR

KASTANJEBORRE

Melolontha hippocastani

20-30 mm. Förekommer i hela landet. De feta larverna är rotätare och gör ibland skada i plantskolor och trädgårdar.

En närbesläktad art med likartat levnadssätt är
OLLONBORREN

Melolontha melolontha.

Den skiljer sig genom att den mörka linjen i täckvingekanten saknas. Inte ovanlig i södra Sverige. Ollonborren kan vissa år uppträda i enorma mängder och då vålla stora problem för lantbruket.

PINGBORRE

Amphimallon solstitialis

14-18 mm. Allmän på solig, öppen sandmark. Larven lever i marken och angriper bl a potatis.

TRÄDGÅRDSBORRE

Phyllopertha horticola

8-12 mm. Flyger ibland i stora svärmar i trädgårdar under högsommaren. Den rotätande larven skadar ibland gräsmattor.

STOR TORDYVEL

Geotrupes stercorarius

16-24 mm. Larven utvecklas i dynga, gärna kogödsel, som dess moder grävt ned.

En liknande art är
SKOGSTORDYVEL

Geotrupes stercorosus

10-16 mm. Mycket lik stora tordyveln, men mindre. Lever på liknande sätt. Den vanligaste av våra tordyvlar.

HUMLEBAGGE

Trichius fasciatus

9-13 mm. Sitter gärna i stora blommor och äter pollen soliga dagar. Larven utvecklas i murken lövved.

GULDBAGGE

Cetonia aurata

14-22 mm. En sol- och blomälskande skalbagge, som flyger med hopslagna täckvingar! Larven lever i murkna stubbar.

RÖD Vingad DYNGBAGGE

Aphodius fimetarius

5,5-7 mm. Så snart korna släppts ut på våren finns denna lilla dyngbagge på plats. Både baggen och larven är gödselätare.

SKALBAGGAR: LÅNGHORNINGAR

STOR EKBOCK

Cerambyx cerdo

30-50 mm. Denna magnifika skalbagge kan man i vårt land nästan bara möta i Halltorps hage på Öland. Kräver gamla ekar för att utvecklas. En av de första insekter, som blev fridlyst i Sverige.

GULRÖD BLOMBOCK

Stictoleptura rubra

12-18 mm. Skalbaggen trivs i blommor, larven i gammal barrved. Kan även angripa bjälkar i byggnader där det är alltför fuktigt.

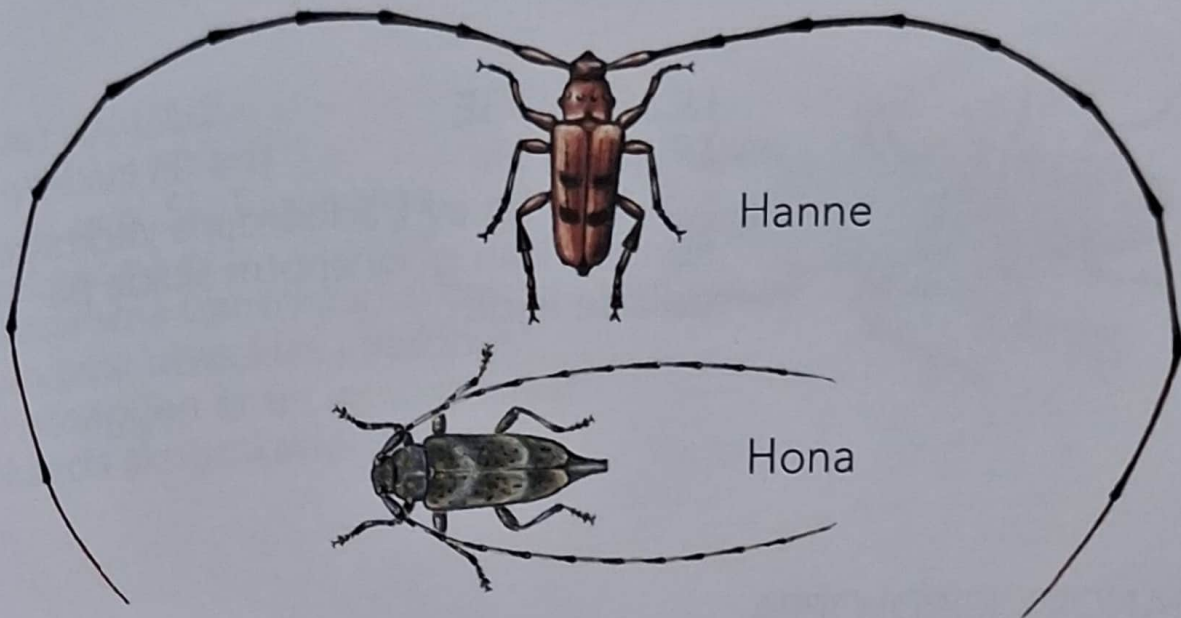

Hanne

Hona

SKALBAGGAR: LÅNGHORNINGAR

TIMMERMAN

Acanthocinus aedilis

12-20 mm. Känns igen på de extremt långa antennerna (längst hos hannen). Föredrar tallved, men undviker helt friska träd.

BLÅHJON

Callidium violaceum

10-15 mm. Påträffas ofta i anslutning till vedbodar. Kan angripa byggnadsvirke ifall detta är dåligt barkat.

FYRBANDAD BLOMBOCK

Strangalia quadrifasciata

13-18 mm. Syns ofta på högsommaren i älggräsblommor och stora tistlar, där den äter pollen. Larverna i lövved.

STOR ASPVEDBOCK

Saperda carcharias

18-28 mm. Tämmligen allmän på sälg och asp. Larver i både ung och gammal ved.

SKALBAGGAR: BLADBAGGAR

LILJEBAGGE

Lilioceris lili

6-8 mm. En av trädgårdens vackraste fiender. Kan göra enorm skada på odlade liljor.

RANDIG JORDLOPPA

Phyllotreta nemorum

2,5-3,5 mm. Hoppar med hjälp av de kraftiga bakbenen, därav namnet. Lever på korsblommiga växter och kan angripa raps och andra oljeväxter.

COLORADOBAGGE

Leptinotarsa 10-lineata

9-11 mm. En ursprungligen amerikansk art, numera väletablerad i Europa och känd som potatisodlarnas skräck. Påträffas ibland i Sverige. Noteras angrepp skall detta snarast rapporteras till närmaste lantbruksmyndighet.

NÄCKROSBLADBAGGE

Galerucella nymphaeae

6-8 mm. Ovan gråsvart med gula "marginaler". Mycket allmän på näckrosblad, vilka blir synbart skadade av larvernas gnag.

SNYTBAGGE

Hylobius abietis

9-14 mm. Skalbaggarna gnager på och kan svårt skada små barrträdsplantor. Larverna utvecklas i stubbar. Snytbaggen är en av våra mest ökända skogsskadegörare.

LÖVVIVEL

Phyllobius argentatus

5-6,5 mm. Helt klädd med glänsande fjäll. Uppträder ibland i massor på lövträd under försommaren.

KLÖVERSPETSVIVEL

Apion apricanus

2,5-3 mm. Stundom oerhört talrik på fält med klöver, speciellt rödklöver.

BLYGRÅ RAPSVIVEL

Ceutorrhynchus assimilis

2,5-3 mm. Påminner om föregående men har "knäböjda" antenner. Förorsakar årligen stora skador på raps och andra oljeväxter.

GRANBARKBORRE

Ips typographus

4,5-5,5 mm. En av skogsbrukets huvudfiender. Gör karaktäristiska gångsystem under barken på gran. Från en parningskammare utgår modergångar, från vilka larvgångar strålar ut åt sidorna.

En annan art, som också gör gångsystem men på tall är
MÄRGBORRE

Blastophagus piniperda

4-4,5 mm. En av våra svåraste skogsskadegörare. Larvgångarna utgår från en enkel modergång. Arten har fått sitt namn av att skalbaggarna gärna äter ur märgen på tallskott.

ENVIS TRÄGNAGARE

Hadrobregmus pertinax

4-6 mm. Kallas också DÖDSUR – baggarna avger ett, enligt folktron olycksbådande, tickande ljud genom att stöta framkroppen mot träet. Larverna gör gångar inne i bjälkar och annat virke i äldre hus och kan allvarligt nedsätta hållfastheten i bärande delar. Föredrar trä som är fuktskadat. Skalbaggarnas utgångshål (flyghål, "maskhål") har ca 3 mm diameter.

STRIMMIG TRÄGNAGARE

Anobium punctatum

3-5 mm. Larverna ("trämasken") skadar ofta både trähus och antika möbler. Föredrar friskt virke, men trivs inte i alltför torrt trä och brukar därför inte vålla nämnvärda problem i centraluppvärmda byggnader. Skalbaggarnas utgångshål (flyghål, "maskhål") har ca 2 mm diam.

SKALBAGGAR INOMHUS

SÅGTANDAD PLATTBAGGE

Oryzaephilus surinamensis

2,5-3,5 mm. Påträffas emellanåt i förpackningar med flingor, gryn och andra torra vegetabilier.

BRÖDBAGGE

Stegobium paniceum

2-4 mm. Gillar knäckebröd och skorpor. Vållade på segelfartygens tid stora problem genom att angripa skeppsskorporna, vilka då betecknades som maskstungna.

SVARTBRUN MJÖLBAGGE

Tribolium destructor

5-6 mm. Känns omedelbart igen på sin karaktäristiska men föga angenäma lukt. Förrådsskadegörare med världsvid utbredning. Angriper spannmålsprodukter men också torra varor av animaliskt ursprung.

En liknande art, men ljusare brun, är

RISMJÖLBAGGE

Tribolium confusum

3-4 mm. Har blivit allt vanligare under senare år i flingor, gryn etc. Föredrar väl uppvärmda lokaler. (En snarlik art,

KASTANJEBRUNA MJÖLBAGGEN

Tribolium castaneum,

har samma vanor men är ännu mer värmekrävande.)

STOR MJÖLBAGGE

Tenebrio molitor

14-16 mm. Förekommer bl a i kvarnar och sädesmagasin. Föds på sina håll upp i stor skala - larven ("mjölmask") säljs som föda för bl a burfåglar. Sådana välnärda farmade larver kan bli upp till 30 mm långa.

PÄLSÄNGER

Attagenus pellio

4-5,5 mm. Var förr den vanligaste pälsängern i bostäder, numera dock mest i äldre hus. Larverna angriper ylle, pälsverk m m. Alla pälsängerarters larver har en hårpensel i bakändan.

VÅGBANDAD PÄLSÄNGER

Attagenus woodroffe

4-5 mm. Den kanske vanligaste ohyran i moderna bostäder. Larven tycker mycket om stickade yllekläder.

En annan skadegörare inomhus är
BRUN PÄLSÄNGER

Attagenus smirnovi

2,5-4,5 mm. Enfärgat brun. Angriper gärna naturaliesamlingar. Trivs bäst i väl uppvärmda bostäder.

FLÄSKÄNGER

Dermestes lardarius

7-9 mm. En av våra klassiska skafferi-snyltgäster. Tycker mycket om julskinka. Angriper dessutom gärna obehandlade djurhudar, speciellt om dessa är dåligt renskrapade.

TJUVBAGGE

Ptinus fur

2-4,5 mm. Förr en av våra vanligaste köksinsekter, nuförtiden mest i äldre byggnader. Föredrar matrester av vegetabiliskt ursprung.

NÄTVINGAR, HALSSLÄNDOR

MYRLEJONSLÄNDA

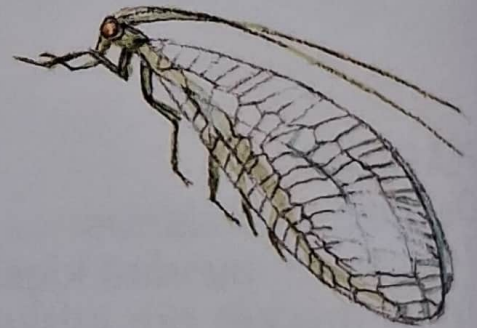
Myrmeleon formicarius

Vingbredd 60-80 mm. Har långa, tunna vingar med raffinerat ribbnätverk. Den med långa käftar utrustade larven sitter i botten av sin fångstgrop och kniper nedfallande myror, som sedan sugts ut. På sandig mark, mest i södra Sverige.

GULDÖGONSLÄNDA

Chrysopa carnea

Vingbredd 25-30 mm. Har vackert grön kropp och skimrande vingar med fint ribbverk. Kallas ibland (orättvist) för STINKSLÄNDA. Påträffas vintertid ofta inomhus. Larven lever av bladlöss.

ORMHALSSLÄNDA

Raphidia notata

8-11 mm. Ett karaktärsdjur för den nordiska barrskogen. Kallas också KAMELHALSFLUGA. Larven jagar bl a barkborrelarver.

SKORPIONSLÄNDA

Panorpa communis

12-15 mm. Har egendomligt format huvud, karaktäristiskt utdraget. Huvudformen är typisk för gruppen näbbsländor. Hannens märkliga parningsorgan (se bild) påminner om gadden hos en skorpion, därav namnet. Ett skogsdjur som äter såväl andra insekter som vissa vegetabilier t ex pollen.

Hona

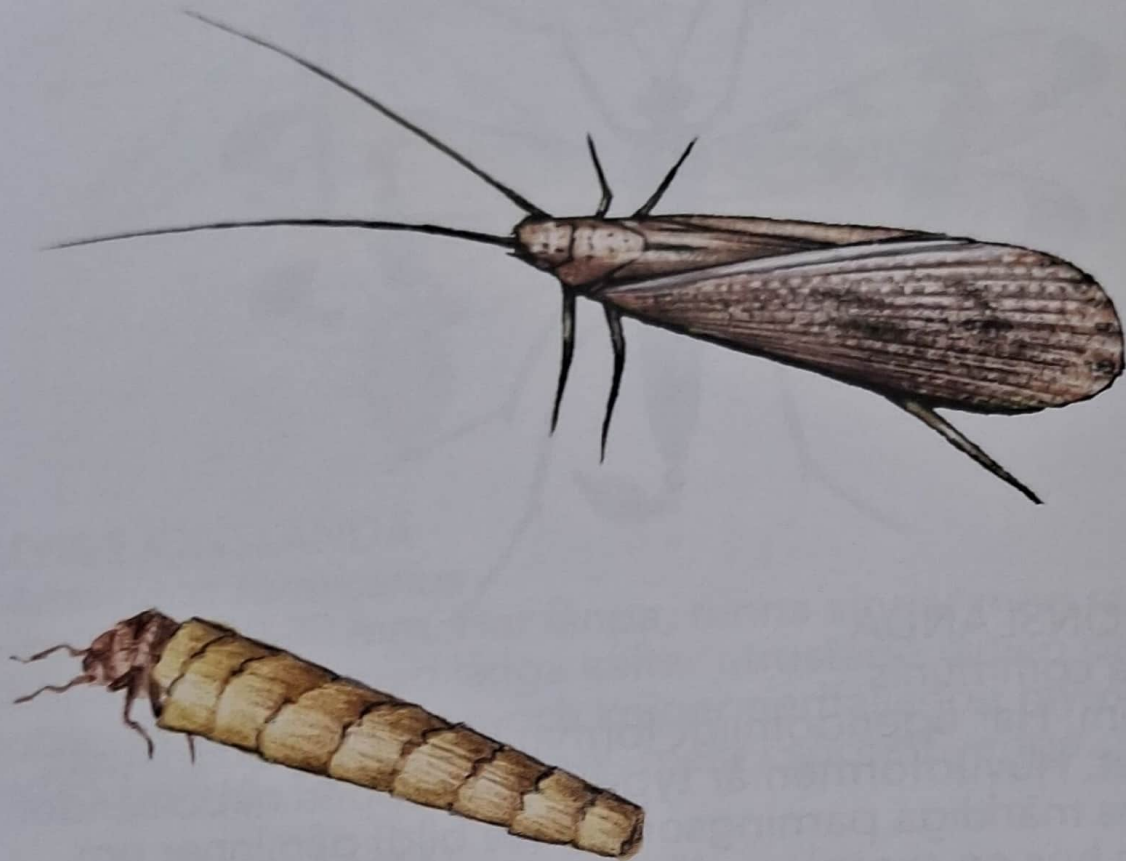

Hanne

SNÖSLÄNDA

Boreus hyemalis

3-5 mm. Har typiskt näbbsländehuvud (jämför skorpionsländan). Tämligen liten och med reducerade vingar. Påträffas uppe på snön i skogsmark milda vinterdagar. Hoppar iväg vid fara. Äter mest mossor.

STOR NATTSLÄNDA

Phryganea grandis

Vingbredd 35-60 mm. Vår största nattslända, vanlig vid sjöstränder. Nattsländorna påminner om vissa nattfjärilar men har vingar som är fint håriga, inte fjälliga.

Larven lever i sötvatten och kallas husmask, eftersom den bor i ett portabelt "hus", byggt av växtdelar som den arrangerat i spiral. Andra nattsländearters larver kan bygga sina hus av andra material, t ex sandkorn. Både sländor och larver äts av sjöfåglar och fiskar. Vissa nattsländelarver, som lever i rinnande vatten, bygger dock inga hus utan spinner i stället fångstnät (som ryssjor i miniatyr).

Nattsländelarverna spelar en viktig ekologisk roll på sjöbotten genom att gnaga sönder döda växtdelar.

MAKAONFJÄRIL*Papilio machaon*

Vingbredd 60-85 mm. Flyger framför allt på försommaren, snabbt och elegant. Liknar ingen annan svensk fjäril. Larven kan påträffas på bl a kvanne och strätta, någon gång även på dill, persilja eller morot.

APOLLOFJÄRIL

Parnassius apollo

Vingbredd 62-85 mm. Anses vara vår största dagfjäril, men makaon- och aspfjäril kan faktiskt komma upp i samma format. Förekommer här och var i steniga områden i södra Sverige, allmännast på Gotland. Larven lever på kärleksört och vit fetknopp. Fridlyst!

MNEMOSYNEFJÄRIL

Parnassius mnemosyne

Vingbredd 52-62 mm. Starkt hotad. Den flyger endast i solsken. Larven lever uteslutande på nunneört. Medelpads landskapsinsekt.

Hona

KÅLFJÄRIL

Pieris brassicae

Vingbredd 50-65 mm. Den största av våra vitvingade fjärilar. Larven är ökänd bland kålodlarna och kallas vanligen kålmask. Det svenska beståndet fylls varje sommar på av fjärilar, som flyger hit söderifrån.

DAGFJÄRILAR

Hona

ROVFJÄRIL

Pieris rapae

Vingbredd 45-55 mm. Kallas också LITEN KÅLFJÄRIL. Generationerna skiljer sig en del till utseendet. Svenska beståndet påfylls årligen söderifrån, där arten är ännu vanligare än hos oss. Larven lever på kål, men även på vilda växter, t ex gulreseda. Tämligen allmän.

En snarlik art är

RAPSFJÄRIL

Artogeia napi

Vingbredd 35-50 mm. En av våra allra vanligaste dagfjärilar, särskilt på fuktig ängsmark. Larven föredrar gulreseda och vägsenap.

Hanne

AURORAFJÄRIL

Anthocaris cardamines

Vingbredd 30-50 mm. Uppkallad efter morgonrodnadens gudinna Aurora – jämför "rodnaden" på hannens framvingar! Larven lever på bl a ängsbräsma.

HAGTORN SFJÄRIL
Aporia crataegi
 Vingbredd 63-67 mm. Lätt igenkänd på sina mörka, tunna vingribbor och sin fladdriga flykt. Vitt utbredd, men har minskat i antal. Gästriklands landskapsinsekt. Larven på hagtorn men även på bl a körsbär och slån.

Hona

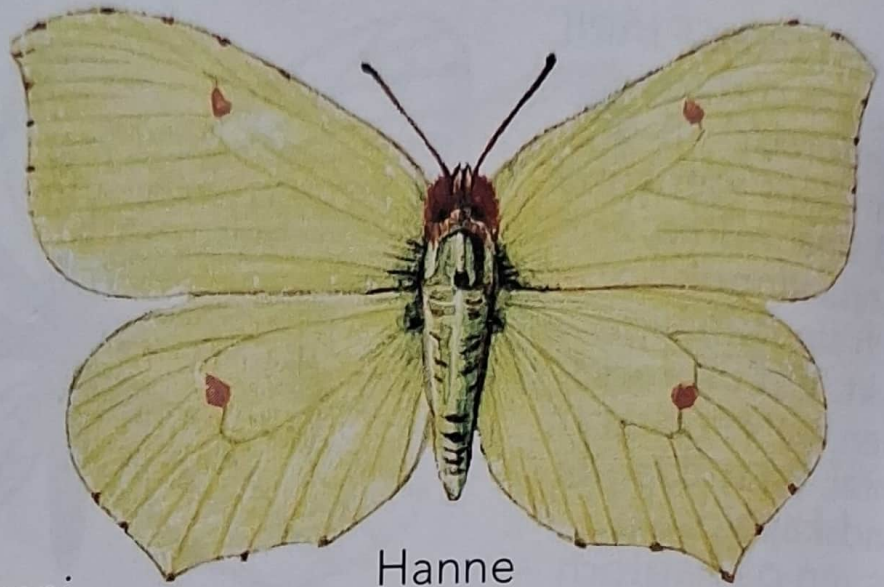
SVAVELGUL HÖFJÄRIL
Colias palaeno
 Vingbredd 44-50 mm. Lokalt allmän, främst på myrmark. Hannen har starkare gul färg än honan. Hälsinglands landskapsinsekt. Larven lever på odon.

HÖGNORDISK HÖFJÄRIL
Colias hecla
 Vingbredd 40-46 mm. En utpräglad fjällart som nästan alltid förekommer väl över trädgränsen. Den finns i den arktiska zonen runt hela norra halvklotet. Lapplands landskapsinsekt. Larven lever på fjällvedel.

Hanne

DAGFJÄRILAR

CITRONFJÄRIL

Gonepteryx rhamni

Hanne

Vingbredd 55-60 mm. Vårens allra första fjäril är mestadels en citronfjärilshanne. Hannarna är mer intensivt gula än honorna. En av de vanligaste fjärilarna i skogsmark och trädgård. Larven lever på brakved och getapel.

Hanne

SÄLGSKIMMERFJÄRIL (STOR SKIMMERFJÄRIL)

Apatura iris

Vingbredd 70-80 mm. Hannen känns lätt igen på vingarnas fantastiska blåvioletta glans. En kontinental art, som under senare år etablerat sig i sydligaste Sverige. Larven på sälg.

ASPFJÄRIL

Limenitis populi

Vingbredd 70-85 mm. Flyger ofta i trädtoppshöjd i skogsmark. Känd för sin egendomliga vana att gärna dricka gödsel- och slaskvatten. Dalslands landskapsinsekt. Larven på asp och poppel.

DAGFJÄRILAR

SORGMANTEL

Nymphalis antiopa

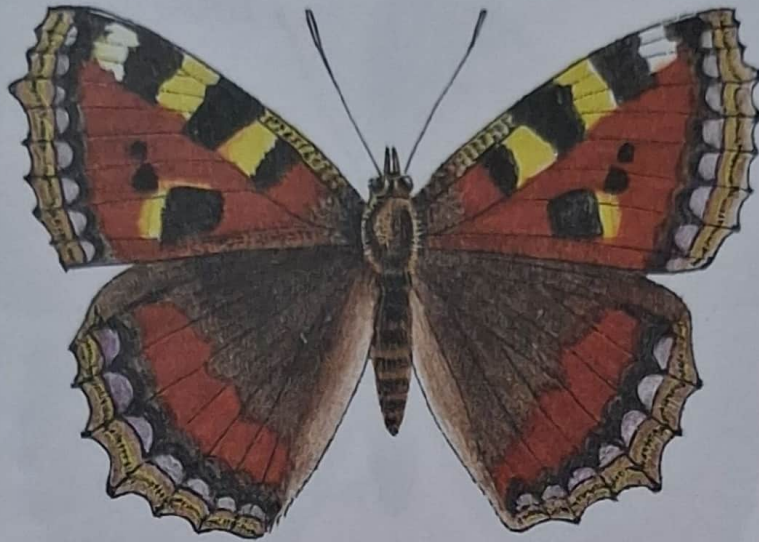
Vingbredd 60-75 mm. Syns ibland i karaktäristisk singlande flykt i gläntor i blandskog. Lokalt rätt allmän. Larven på sälg.

PÅFÅGELÖGA

Inachis io

Vingbredd 55-65 mm. Känd som en av våra tidigaste vår fjärilar, men det är på sensommaren den är talrikast. Suger gärna nektar ur ängsvädd. Larver ibland i väldiga mängder på nässlor.

NÄSSELFJÄRIL

Aglais urticae

Vingbredd 40-52 mm. En tidig vårflygare, en av våra vanligaste trädgårdsfjärilar. Övervintrar ibland inne i byggnader. Larven på nässlor.

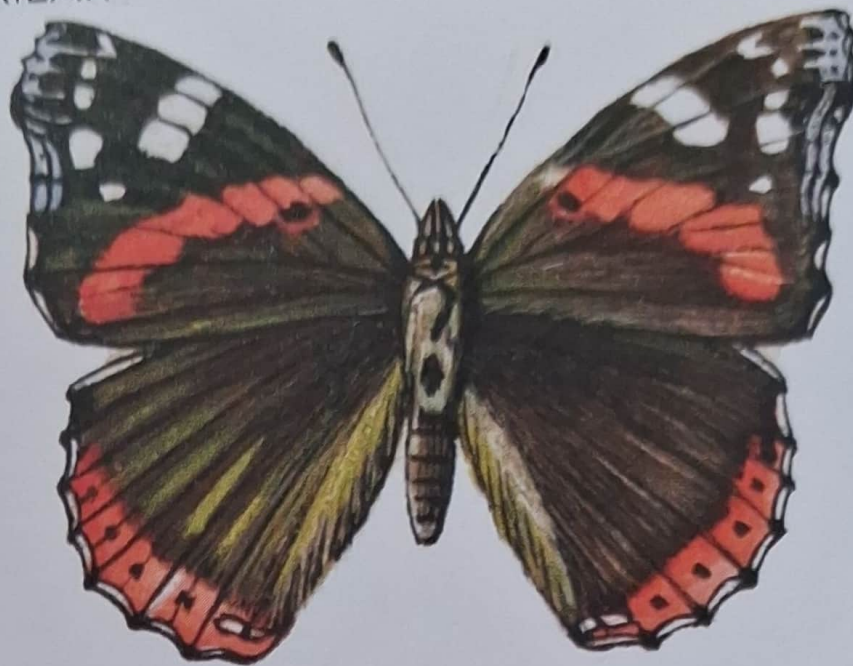

VINBÄRSFUKS

Polygonia c-album

Vingbredd 40-50 mm. Liknar en urblekt och trasig nässelfjäril, men är inte alls så vanlig som denna. Trivs i trädgårdar och lövskog. Larven på bl a humle och fruktträd.

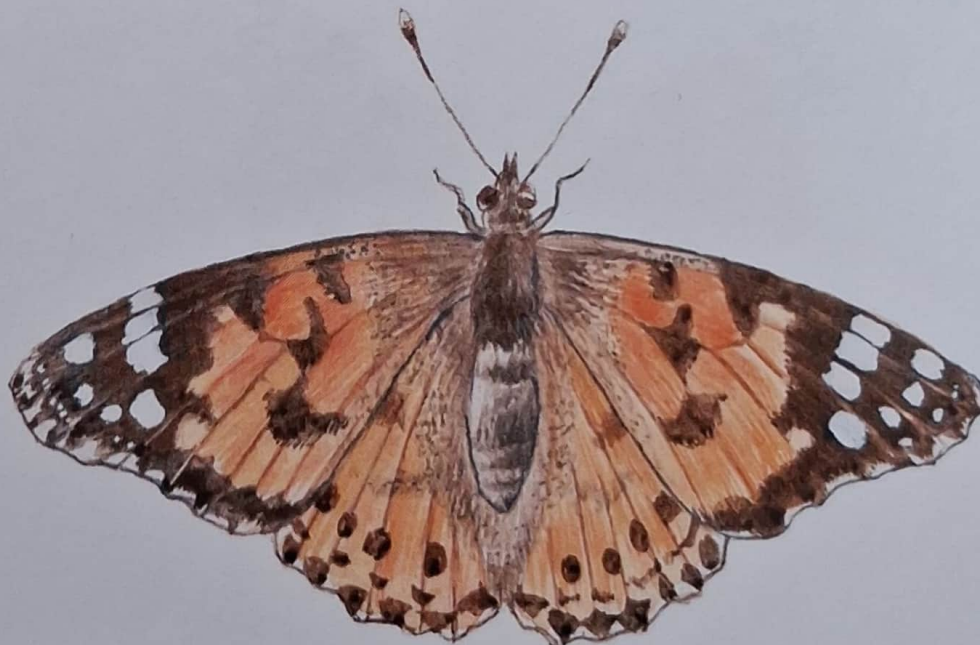
DAGFJÄRILAR

AMIRAL

Vanessa atalanta

Vingbredd 55-62 mm. En stilig sydeuropé som varje sommar invandrar till vårt land. Klarar dock ej nordiskt vinterklimat, varför i stort sett hela beståndet slås ut när kylan kommer. Nyare forskningsresultat tyder på att en del amiraler faktiskt flyttar söderut på hösten! Besöker gärna trädgårdar. Larven på nässlor.

TISTELFJÄRIL

Cynthia cardui

Vingbredd 51-60 mm. Kommer vissa år hit i stort antal från medelhavsländerna och följer då gärna kusterna under flyttningen norrut. Klarar ej att övervintra här. Larven på tistlar.

ÄNGSPÄRLEMORFJÄRIL

Argynnis aglaja

kallas också

STOR PÄRLEMORFJÄRIL

Vingbredd 45-58 mm. Har markant svart mönster på vingarnas ovansidor och typiska "silverfläckar" på bakvingarnas undersidor. Allmän på blomsterrik ängsmark, särskilt om denna är omgiven av skog. Larven på violer.

DAGFJÄRILAR

Två andra vanliga pärlemorfjärilar:

MYRPÄRLEMORFJÄRIL

Boloria aquilonaris

kallas också ALLMÄN GULFLÄCKIG PÄRLEMORFJÄRIL
Vingbredd 29-37 mm. Har distinkta svarta teckningar på vingarnas ovansida och smärre gula fält på undersidorna. Allmän på myrar, speciellt i norra Skandinavien. Larven på tranbär.

SILVERSTRECKAD PÄRLEMORFJÄRIL

Argynnis paphia

Vingbredd 55-65 mm. Rätt kraftigt svarttecknad ovan och med karaktäristiska skimrande linjer ("silverstreck") på bakvingarnas undersidor. Gillar öppna platser i skogiga trakter. Larven på violer och hallon. Vår största pärlemorfjäril.

BOKNÄTFJÄRIL eller ASKNÄTFJÄRIL

Euphydryas maturna

Vingbredd 38-46 mm. Vår största nätfjäril. Flyger före eller runt midsommar längs stigar och solbelysta lövskogsgläntor. Västmanlands landskapsinsekt. Larven på ask och olvon. Fridlyst!

DAGFJÄRILAR

BRUN GRÄSFJÄRIL
Coenonympha hero
Vingbredd 26-32 mm.
Är beroende av små
skogsängar i småska-
liga odlingsmiljöer.
Flyger runt midsom-
mar. Värmlands land-
skapsinsekt. Larven är
gräsätare. Fridlyst!

SKOGSGRÄSFJÄRIL

Erebia ligea
Vingbredd 36-48 mm.
Har typiska ögonfläckar
på framvingarna. En av
hög- och sensommarens
allmännaste skogsfjärilar.
Larven lever av gräs.

Hona

VITGRÄSFJÄRIL

Lasiommata maera
Vingbredd 42-50 mm. Har en stor, markant ögonfläck
på framvingarna. Flyger gärna i gläntor och längs
skogsbilvägar. Larven föredrar svingelgräs.

VIOLETTKANTAD
GULDVINGE
Lycaena hippothoe
Vingbredd 30-35 mm.
Bunden till larvens värd-
växt, ängssyra. Flyger
från mitten av juni till
långt in i juli. Dalarnas
landskapsinsekt.

GRÖN SNABBVINGE
Callophrys rubi
även kallad
BJÖRNBÄRSSNABBVINGE
Vingbredd 23-25 mm.
Brun ovan, grön under.
Kan vara oerhört talrik
i gles skog under
försommaren. Larven
lever på ärtväxter,
hallon, blåbär m m.

Hanne

ALKONBLÅVINGE
Maculinea alcon
Vingbredd 29-35 mm. Hannen är
vackert blåskimrande ovan, honan
däremot nästan helt mörk. Äggen
läggs enbart på klockgentianans
knoppar. Larven "adopteras" och
vårdas som deras egen av etter-
myror. Västergötlands landskaps-
insekt. Sällsynt.

DAGFJÄRILAR

Hanne

FJÄLLVICKERBLÅVINGE

Albulina orbitulus

Vingbredd 24-28 mm. Hannen är ljusblå ovan, honan mörk. Lever uteslutande på den blå fjällvedeln och den gula isvedeln och har en mycket begränsad utbredning i Skandinavien. Härjedalens landskapsinsekt.

LJUNGBLÅVINGE, kallas också ALLMÄN BLÅVINGE

Plebejus argus

Vingbredd 23-27 mm. Hannen blåskimrande ovan, honan mörk. Allmän på öppna marker, även högmossar, gärna i närheten av skog. Larven lever bl a på ljung.

Hanne

En liknande, också allmän art är PUKTÖRNEBLÅVINGE

Polyommatus icarus

Vingbredd 21-33 mm. Den skiljer sig bl a genom att ha betydligt smalare mörka marginallinjer på vingarna. Anses vara en av Europas mest utbredda och vanliga dagfjärilar. Föredrar öppna marker och besöker gärna trädgårdar. Larven ofta på käringtand.

SVARTFLÄCKIG BLÅVINGE

Maculinea arion

Vingbredd 32-42 mm. Flyger på högsommaren i sandig och kalkstensrik terräng i södra Sverige. Liksom alkonblåvingen har den sin larvutveckling hos ettermyror, men äggen läggs på timjan. Tämligen sällsynt. Fridlyst!

Hona

Hanne

ÄNGSSMYGARE,
kallas också
STOR ÄNGSSMYGARE

Ochlodes sylvanus

Vingbredd 28-34 mm. Allmän på ängs- och hedmark, inte minst i kusttrakter. Flyger i juni-juli. Larven är gräsätare.

SMULTRONVISSLARE,

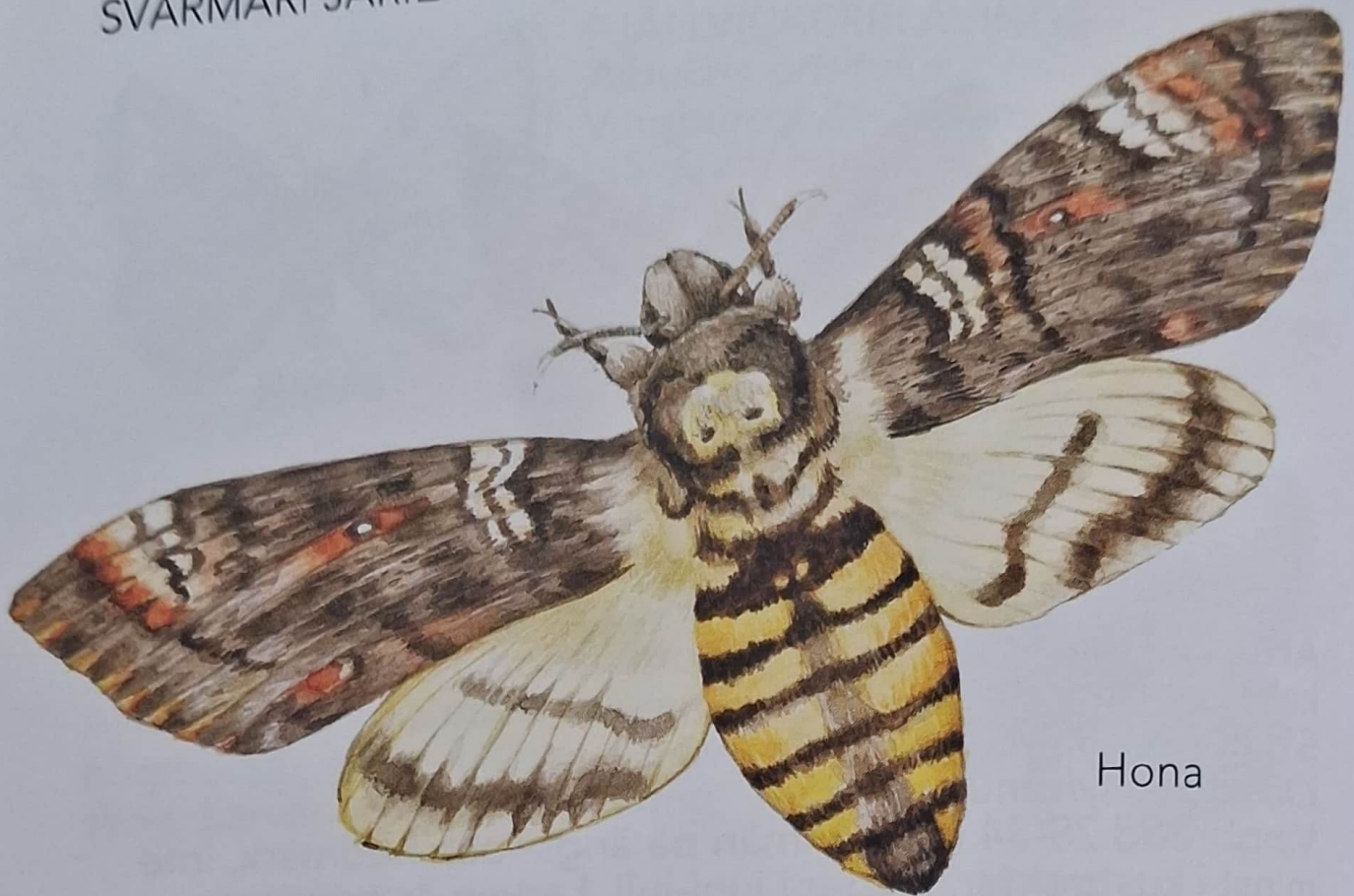
kallas också

KATTOSTVISSLARE

Pyrgus malvae

Vingbredd 20-24 mm.

Vanlig på försommaren på torr ängsmark. Trots den vetenskapliga artbeteckningen (malvae) går larven normalt inte på kattost (Malva) utan på smultron och fingerört.

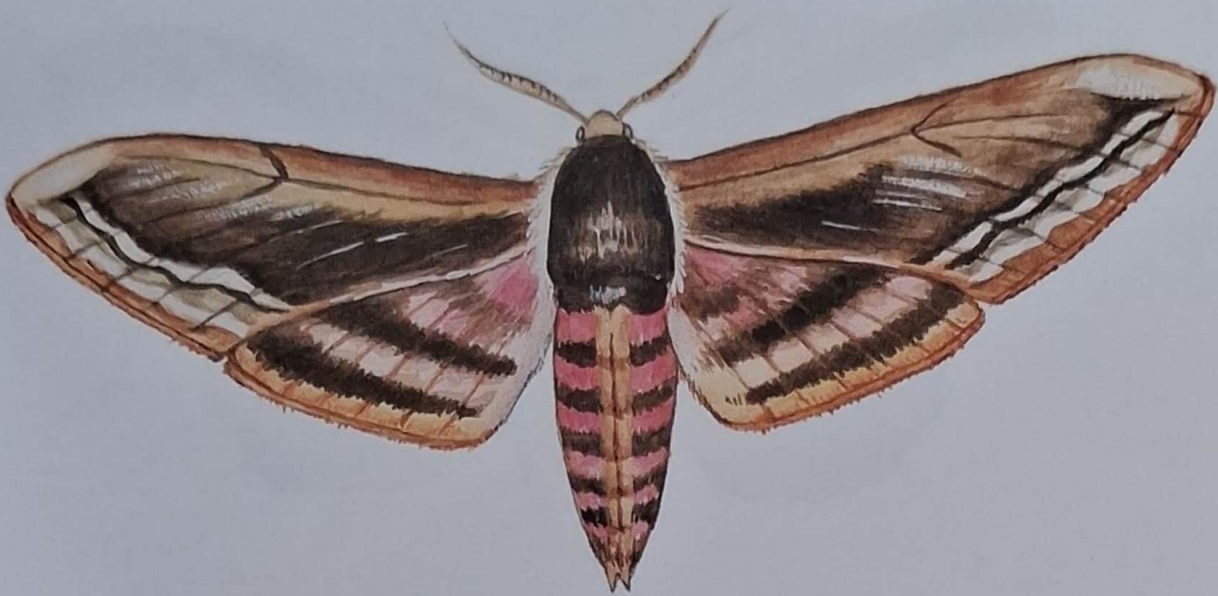
Hona

DÖDSKALLESVÄRMARE

Acerontia atropos

Vingbredd 95-130 mm. Europas största fjäril är egentligen en invandrande nordafrikan. Påträffas då och då i södra Sverige, men kan inte övervintra här. Ansågs förr bringa olycka, eftersom den är "dödskallemärkt" på ryggsidan. Besöker ej blommor utan rövar honung i bikupor. Kan avge ett visslande ljud med sugsnabeln. Larven på bl a potatis. Larvlängd upp till 130 mm.

LIGUSTERSVÄRMARE

Sphinx ligustri

Vingbredd 85-120 mm, larv upp till 110 mm.

Ganska vanlig i trädgårdar i södra och mellersta Sverige.

Provanterar genom att stå still i luften framför blommorna och suga nektar med sin långa snabel, inte olikt en kolibri.

Den färggranna larven brukar väcka viss uppmärksamhet då den påträffas. Den är inte bunden till liguster utan trivs lika bra i syrenhäckar.

SVÄRMARFJÄRILAR

ALLMÄN SNABELSVÄRMARE kallas också
STÖRRE SNABELSVÄRMARE

Deilephila (Pergesa) elpenor

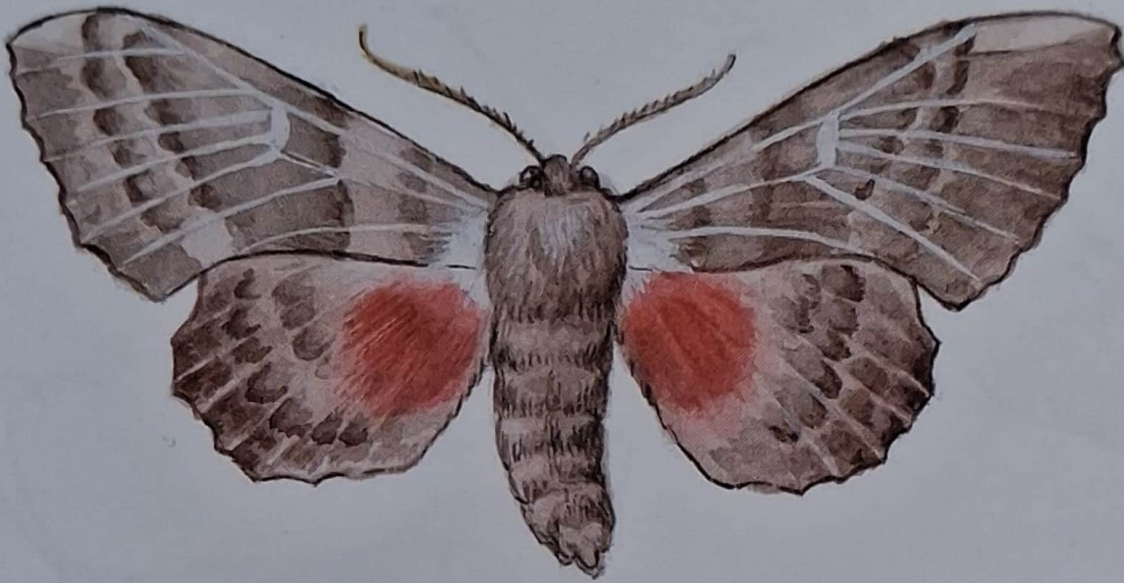
Vingbredd 50-70 mm. Skymningsflygande, besöker ofta syren och kaprifol. De grovt byggda larverna gillar bl a mårar och mjölkört; de observeras betydligt oftare än fjärilen.

VIDESVÄRMARE

Smerinthus ocellata

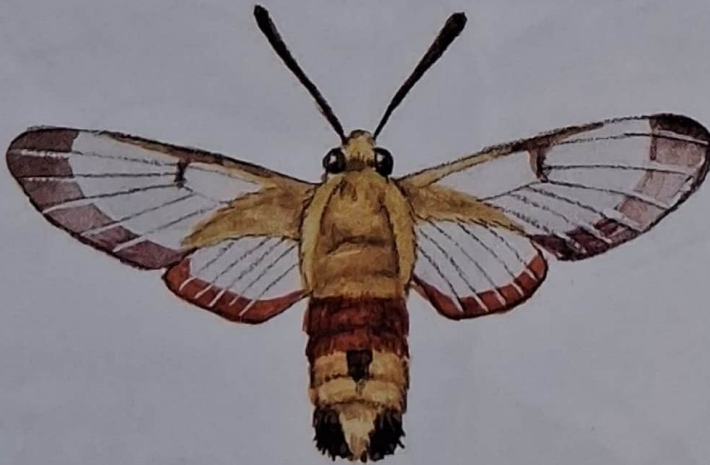
Vingbredd 67-91 mm. En syd- och mellansvensk nattflygare, ganska vanlig. Bakvingarnas karaktäristiska ögonfläckar omöjliggör förväxling med andra svärmarfjärilar. Larven på bl a sälg och poppel.

POPPELSVÄRMARE

laothoe (Amorpha) populi

Vingbredd 64-92 mm. Flyger om natten. Inte ovanlig i trädgårdar och parker. Larven på bl a sälg och poppel.

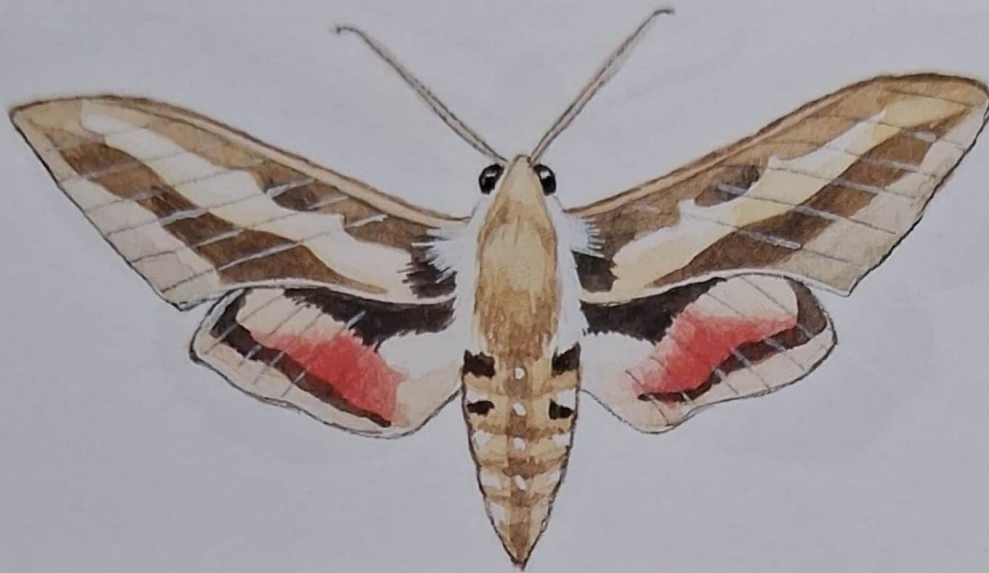

HUMLELIK DAGSVÄRMARE

Hemaris fuciformis

Vingbredd 38-49 mm. En dagflygande blombesökare med delvis genomskinliga vingar, inte olik en humla. Trivs i trädgårdar. Larven gillar kaprifol.

SVÄRMARFJÄRILAR

BRUNSPRÖTAD SKYMNINGSSVÄRMARE

Hyles (Celerio) gallii

Vingbredd 60-80 mm. Besöker gärna syren och kaprifol. Larven (den färggrannaste av de svenska svärmarlarverna) lever däremot på bl a mårar och mjölkört.

TALLSVÄRMARE

Sphinx pinastri

Vingbredd 71-90 mm. Hör egentligen hemma i tallskogen, men besöker med förkärlek blommande buskar i trädgård och park. Larven lever av barr uppe i tallkronorna.

ALLMÄN GAFFELSVANS

Cerura (Dicranura) vinula

Vingbredd 45-75 mm. Flyger om natten och tillbringar dagen vilande på någon trädstam. Fjärilen har en diskret färgteckning (liknar trädens bark) medan den "gaffelsvansade" larven kan blåsa upp sig till en skräckmönstrad uppenbarelse, som får även den hungrigaste fiende att rygga tillbaka. Larven lever på bl a asp och vide. Larvlängd max 70 mm. Gaffelsvansen tillhör spinnarfjärilarna, vilkas larver med salivkörtlarnas hjälp spinner in sig i en kokong inför förpuppningen.

OXHUVUDSPINNARE

Phalera bucephala

Vingbredd 45-65 mm. Tämmligen allmän, särskilt i lövskog. Stillasittande med hopslagna vingar ser den ut som en avbruten kvist. Den färggranna larven lever på bl a lind, ek och bok.

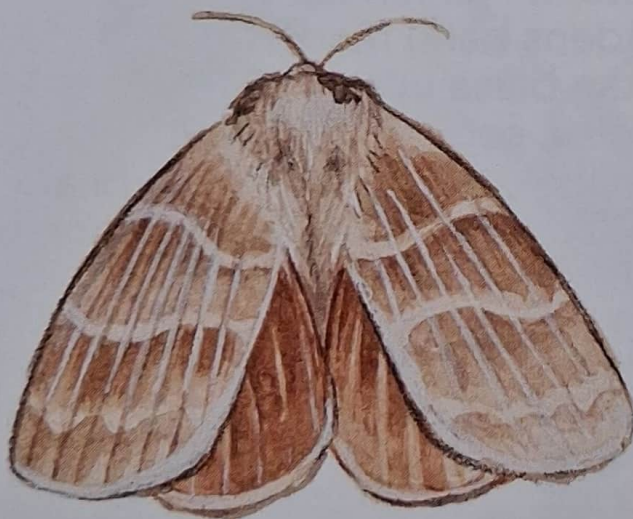
SPINNARFJÄRILAR

EKSPINNARE

Lasiocampa quercus

Vingbredd 58-89 mm. Inte ovanlig i skogsbryn och gläntor. Honorna flyger enbart nattetid, hannarna mest dagtid. Trots namnet går larverna på många fler växter än ek, bl a björk, sälg, slån och bärris.

Hona

GRÄSULV

Macrothylacia rubi

Vingbredd 41-64 mm. Allmän på ängar, hyggen och annan öppen mark. Oftast hittar man den stora, håriga larven, som lever på hallonbuskar men också på rosor, gräs m m. Ta inte i larven – dess hår kan orsaka klåda! Larvlängd upp till 80 mm.

PÅFÅGELSPINNARE, SIKELVINGAR

Hanne

LITEN PÅFÅGELSPINNARE

Saturnia (Eudia) pavonia

Vingbredd 44-72 mm. Försommarflygare, rätt allmän men föga uppmärksam. På hannens fjäderlika antenner sitter de lukttorgan med vars hjälp han kan känna honans doft på flera kilometer. Larven på lövträd, buskar och ljung.

FLÄCKIG HALLONSPINNARE

Thyatira batis

Vingbredd 14-18 mm. Tämligen allmän i marker med hallon och björnbär, som är larvens värdväxter. Hallonspinnarna räknas inte till de egentliga spinnarna utan till familjen sikelvingar.

TOFSSPINNARE

Hanne

FJÄDERTOFSSPINNARE kallas också
APRIKOSTOFSSPINNARE

Orgyia antiqua

Vingbredd 21-34 mm. Allmän, inte minst i trädgårdar. Honan vinglös och föga fjärillik, hannen däremot vingad men flyger långsamt. Han är känd för sin enastående förmåga att hitta honan med luktsinnets hjälp. Den med märkliga sk fjädertofsar utrustade larven lever på fruktträd, björk, ek, björnbär, lingon och många andra växter. Larvlängd upp till 38 mm.

BARRSKOGSNUNNA

Lymantria monacha

Vingbredd 33-56 mm. Kan vissa år uppträda i förödande antal i södra Sveriges barrskogar, varvid larverna genom att äta upp barren allvarligt nedsätter trädens tillväxt.

BJÖRNSPINNARE, TIGERSPINNARE

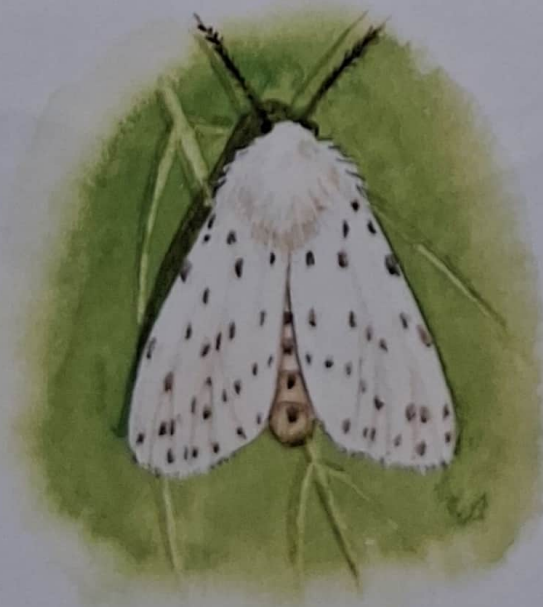
Hanne

BJÖRNSPINNARE kallas också
BRUN BJÖRNSPINNARE

Arctia caja

Vingbredd 45-70 mm. Vanligare än man tror, både i skogs- och ängsmark. Illasmakande och giftig, med karaktäristisk varningsfärgteckning på bakvingarna. Den starkt håriga och osmakliga larven lever av diverse örter och buskar.

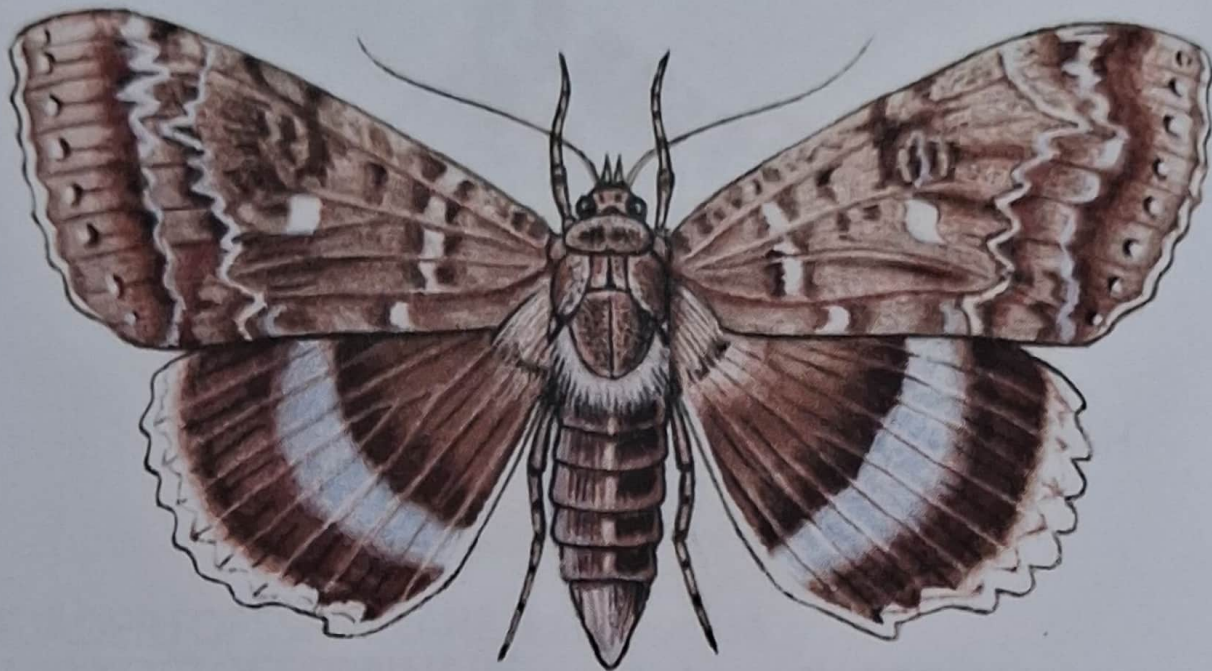

ALLMÄN TIGERSPINNARE kallas också
PRICKIG TIGERSPINNARE

Spilosoma lubricipeda

Vingbredd 33-44 mm. Allmän i skog och trädgård. Larven på bl a nässlor, pilört och mynta.

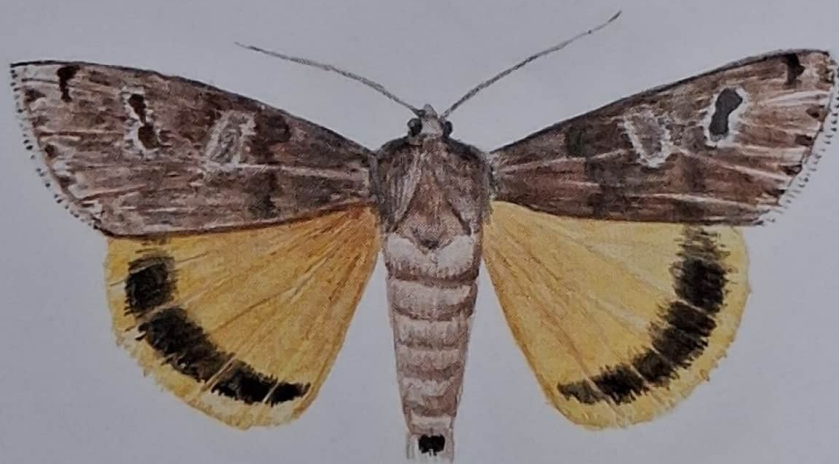
NATTFLYN

BLÅBANDAT ORDENSFLY

Catocala fraxini

Vingbredd 80-100 mm. Vårt största nattfly. Rätt allmän i skogsmark, men nästan omöjlig att upptäcka när den sitter med vingarna bakåtfällda på en trädstam. Larven mest på asp, ibland på ask eller ek.

ALLMÄNT BANDFLY

Noctua pronuba

Vingbredd 46-60 mm. Ett av södra Sveriges vanligaste nattflyn. I både skog och trädgård, flyger snabbt. Larven på diverse örter, även trädgårdsväxter som sallad och kål.

GAMMAFLY kallas också
 GAMMATECKNAT METALLFLY
Autographa (Plusia) gamma
 Vingbredd 36-42 mm. Har den grekiska bokstaven (gamma)
 skriven på framvingarna. Kan stå still i luften framför
 blomman och suga nektar, likt en svärmarfjäril. Trivs i
 trädgårdar. Invandrar vissa år i stort antal söderifrån och
 larverna kan då göra stor skada på bl a kål, klöver och örter.
 Övervintrar normalt inte i vårt land.

GRÖNGLÄNSANDE METALLFLY
Plusia chrysitis
 Vingbredd 31-39 mm. Allmän i ängsmarker och trädgårdar.
 Larv bl a på nässlor och vitplister.

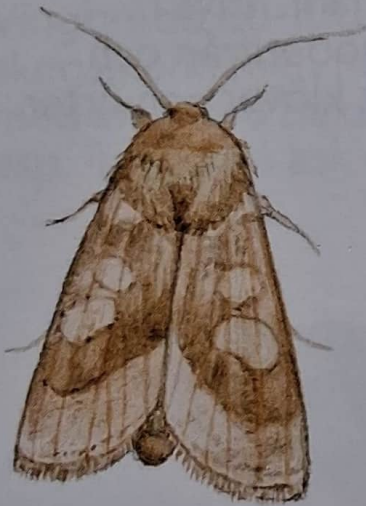
NATTFLYN

ÄRTFLY

Mamestra (Polia) pisi

Vingbredd 30-40 mm. Vanlig i de flesta marker, särskilt i södra Sverige. Namnet till trots är larven inte specialiserad på ärter utan lever på diverse örter och buskar. Larvlängd upp till 40 mm.

POTATISSTAMFLY

Hydraecia micacea

Vingbredd 25-48 mm. Mycket allmän på kulturmark och sumpmark, flyger under sensommaren. Larven kan skada potatisplantor, men går också på starr, iris och andra sumpmarksväxter. Denna art är mycket variabel till utseendet, och det finns åtskilliga andra nattflyarter, som ser nästan likadana ut.

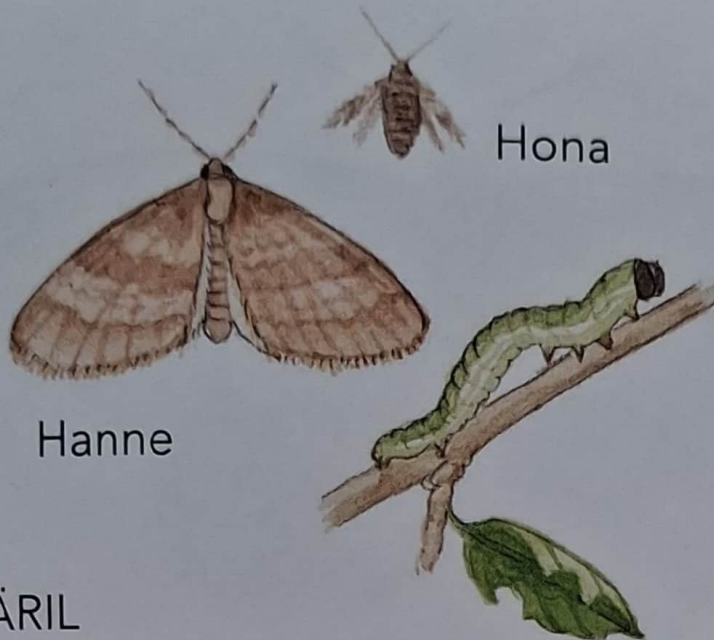
ÅKERJORDFLY

Agrotis exclamationis

Vingbredd 30-40 mm. Mycket allmän i Syd- och Mellansveriges jordbruksområden. Larven kan vålla svår skada på bl a rotfrukter.

MÄTARFJÄRILAR

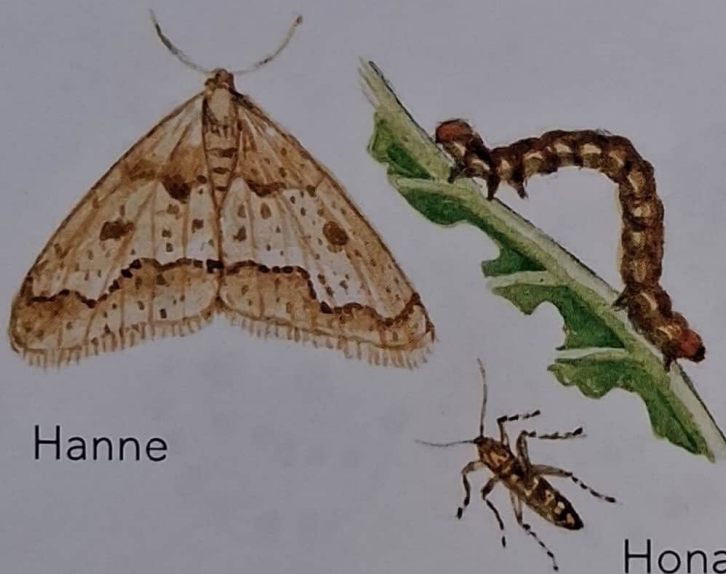
Hona

Hanne

FROSTFJÄRIL

Operophtera brumata

Vingbredd 25-28 mm. Hannens vingar välutvecklade och vackert rosamönstrade, honans däremot starkt förkrympta. Flyger på hösten. Larven är ett ökänt skadedjur i södra Sveriges fruktodlingar. (Mätarfjärilarnas larver kryper på ett karaktäristiskt sätt – de "mäter upp" sträckan de vandrar. Därav fjärilgruppens namn!) Larvlängd upp till 20 mm.

Hanne

Hona

LINDMÄTARE

Erannis defoliaria

Vingbredd 30-40 mm. Mycket allmän på hösten i Syd- och Mellansverige. Hannen med distinkt tecknade vingar, honan helt vinglös. Larverna kan vid massförekomst fullständigt kaläta lövträd, inte minst ekar. (Artbeteckningen *defoliaria* anger just förmåga att avlöva.) Larvlängd upp till 35 mm.

MÄTARFJÄRILAR

DAGFJÄRILMÄTARE

Hipparchus (Geometra) papilionarius

Vingbredd 39-53 mm. En av våra största och grannaste mätarfjärilar. Rätt allmän i lövskog. Larven på bl a björk och al.

KRUSBÄRSMÄTARE

Abraxas grossulariata

Vingbredd 35-46 mm. Fjärilens karaktäristiska färger går igen hos larverna. Kan skada krusbärsodlingar i framför allt södra Sverige, men angriper även andra buskar.

PLOMMONMÄTARE

Angerona prunaria

Vingbredd 37-52 mm. Allmän i Syd- och Mellansverige.

Larven är inte bunden till plommon utan går på många slags lövträd och buskar.

TALLMÄTARE

Bupalus piniaria

Vingbredd 25-35 mm. Mycket vanlig i tallskog, där larverna vissa år kan göra stor skada på barren.

GLASVINGEFJÄRILAR

ALLMÄN POPPELGLASVINGE

Sesia (Aegeria) apiformis

Vingbredd 30-47 mm. En glasvingefjäril, som imiterar (och ofta förväxlas med) en stor geting. Förekommer upp till södra Norrland. Larven på asp och poppel.

HALLONGLASVINGE

Pennisetia (Bembecia) hylaeiformis

Vingbredd 22-32 mm. Getingliknande. Tämligen allmän, flyger gärna i trädgårdar. Larven lever inne i rötter av hallonbuskar.

En annan, inte så ovanlig glasvingefjäril är

MYGGLIK GLASVINGE

Synanthedon culiciformis

Vingbredd 23-37 mm. Liknar trots namnet mer en stekel än en mygga. Lokalt allmän i blandskog. Larven lever under barken på björk och al.

BASTARDSVÄRMARFJÄRILAR

SEXFLÄCKIG eller ALLMÄN BASTARDSVÄRMARE

Zygaena filipendulae

Vingbredd 28-35 mm. Allmän i ängsmark och trädgårdar i södra och mellersta Sverige. Vilar gärna i solbelysta blommor. Intensivt varningsfärgad – fjärilens kropp innehåller giftiga ämnen. Larven bl a på käringtand.

METALLVINGE, kallas också ALLMÄN METALLVINGESVÄRMARE

Adscita statice

Vingbredd 12-16 mm. Glänsande grön på framvingar och kropp. Allmän i både skogs- och ängsmark. Larven på bl a ängssyra.

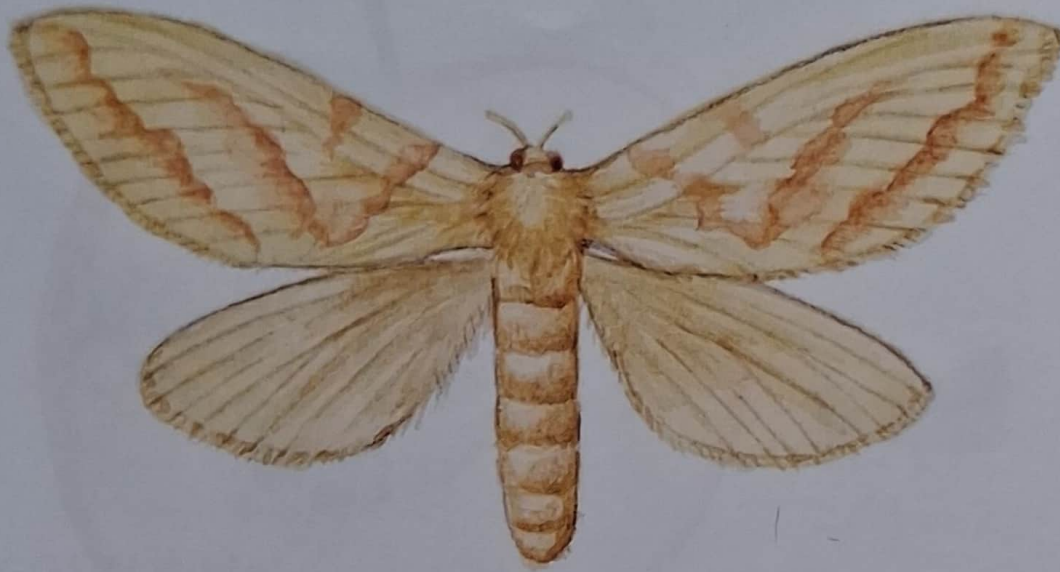

TRÄFJÄRIL

Cossus cossus

Vingbredd 65-88 mm. Allmän men sällan observerad på grund av sina nattliga vanor. Den stora, genomskinligt rödaktiga och inte helt väldoftande larven brukar däremot väcka visst uppseende. Kallas också trädödare, eftersom larven kan leva inne i stammen av fruktträd och därvid förorsaka svår skada. Larvlängd upp till 90 mm.

ROTÄTARFJÄRILAR, SÄCKSPINNARE

HUMLEROTFJÄRIL

Hepialus humuli

Vingbredd 42-57 mm. Skymningsflyger på ängsmark. Kan på vissa platser förekomma i stort antal. En av våra mest primitivt byggda fjärilar. Larven lever i marken och gnager på rötter av bl a nässlor och humle.

Hanne

Larvsäck

ALLMÄN SÄCKSPINNARE kallas också
MINDRE STRÅSÄCKSPINNARE.

Psyche casta

Vingbredd 12-14 mm. Namnet syftar på att den gräsätande larven lever i en säck, som den byggt av små strån. Honan, som är vinglös, blir kvar i säcken hela livet, medan hannen utvecklas till en "normal" liten fjäril. Larvsäck 12-14 mm.

ÄPPELVECKLARE

Cydia pomonella

Vingbredd 14-20 mm. Liten och diskret, men med välkänd larv, populärt kallad äppelmask. Angriper även päron. Larvlängd max 12 mm.

EKVECKLARE

Tortrix viridana

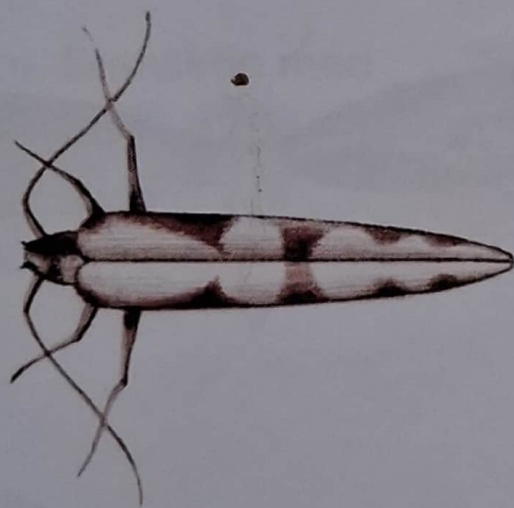
Vingbredd 18-22 mm. Kan vissa år uppträda i massor i ekskog, varvid larverna i stort sett kaläter träden. Larvlängd max 15 mm. (Ekarna överlever behandlingen men deras tillväxt går långsammare.)

HÄGGSPINNMAL

Yponomeuta evonymella

Larvlängd 18-26 mm. Larverna till denna lilla prickiga fjäril lever i kolonier på hägg, där de ibland närapå täcker både grenverk och stam med sina välkända spinn. Larvlängd upp till 20 mm.

RÖNNBÄRSMAL

Argyresthia conjugella

Vingbredd 13-14 mm. Liten och silverfläckad. Larven lever normalt på rönnbär, men om det är ont om sådana angriper den i stället äpple och kan skada frukt i stor skala.

FJÄDERMOTT, MOTTFJÄRILAR

MÅNGFLIKAT FJÄDERMOTT

Alucita hexadactyla

Vingbredd 13-16 mm. Vingarna karaktäristiskt förgrenade. Allmän i södra Sverige, sätter sig gärna på fönsterrutor. Larven i kaprifolblommor. Arten kallas därför också KAPRIFOLFJÄDERMOTT.

VAXMOTT

Galleria mellonella

Vingbredd 30-35 mm. Angriper bikupornas vaxkakor och kan delvis täcka dem med spinn. Ej ovanlig i södra och mellersta Sverige. Kan ibland göra så stor skada att ett svagt bisamhälle slås ut.

SMÅFJÄRILAR INOMHUS

KLÄDESMAL

Tineola biselliella

Vingbredd 9-15 mm.

Gulaktig med guldglans. En välkänd men inte särskilt vanlig skadegörare på ylle och pälsverk. Larven bor i ett fastsittande rör, som den måste lämna för att proviantera.

PÄLSMAL

Tinea pellionella

Vingbredd 9-15 mm. Brunaktig med silverglans. Den vanligaste av de malfjärilar, som angriper ylle, pälsverk och liknande. Larven bär hela tiden med sig en skyddande hylsa.

FRUKTMOTT

Plodia interpunctella

Vingbredd 18-22 mm. Kallas också

INDISKT MJÖLMOTT,

en missvisande beteckning eftersom det mestadels är nötter och mandlar som larverna skadar. Kan också angripa torkad frukt och kakao. Ett besvärligt förrådsskadedjur.

TVÅVINGAR: MYGGOR

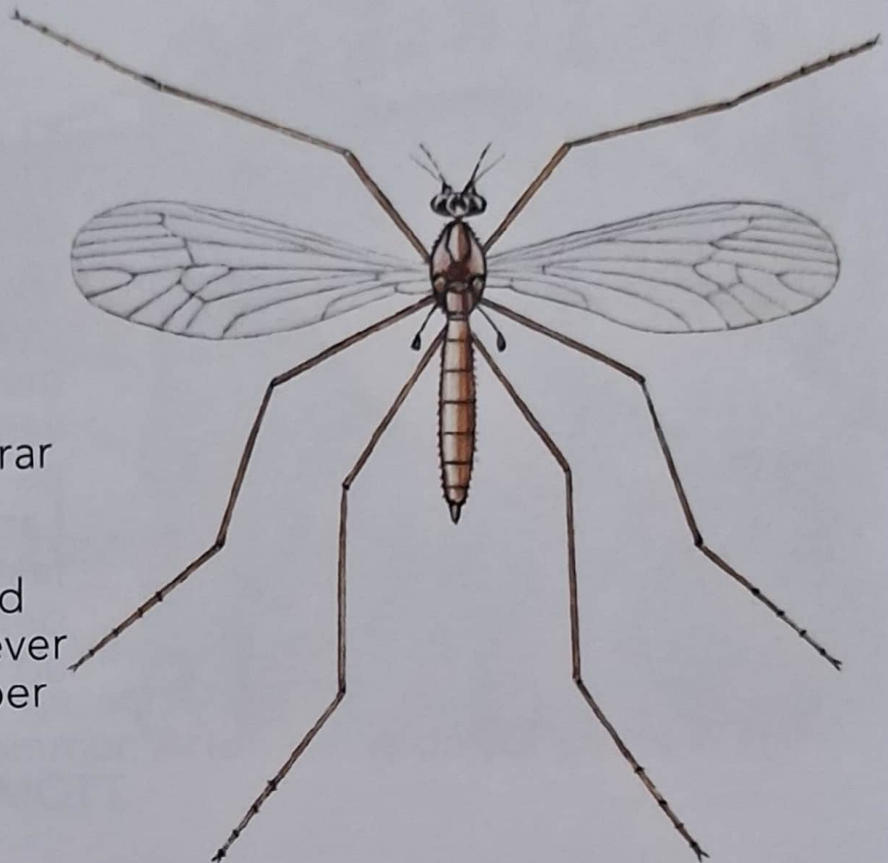
HARKRANK

Tipula paludosa

15-30 mm. Har, som alla myggor och flugor, endast framvingarna fullt utbildade.

(De reducerade bakvingarna fungerar som balansorgan.)

Smala, höga ben, som lätt faller av vid beröring. Larven lever i jorden och angriper bl a säd och kål.

STOR STICKMYGGA

Culiseta pipiens

4,5-6 mm. Den blodsugande honans saliv brukar ge upphov till stora, kliande myggbett. Hannen nöjer sig med att hämta nektar ur blommor. En av de allmännaste av våra drygt 40 arter stickmyggor. Påträffas ofta inomhus på hösten. Larven lever i pölar, regntunnor och andra små vattensamlingar.

FJÄDERMYGGA

Chironomus plumosus

9-12,5 mm. Hannen har fjäderformade antenner – därav namnet. Suger ej blod. Hannarna svärmar ofta i enormt antal vid stränderna av näringsrika sjöar. De röda bottenlevande larverna tål vatten med mycket låg syrehalt. Det finns över 500 arter fjädermyggor i Sverige.

KNOTT

Simulium reptans

~ 3 mm. Liknar mer en fluga än en mygga. Honan är blodsugare och ett plågoris för både människor och boskap, särskilt i norra Sverige (där finns över 30 arter knott). Varje år avlider kreatur och mängder av fågelungar till följd av omfattande knottangrepp! Larven lever på botten i rinnande vatten.

Knott förväxlas ofta med

SVIDKNOTT

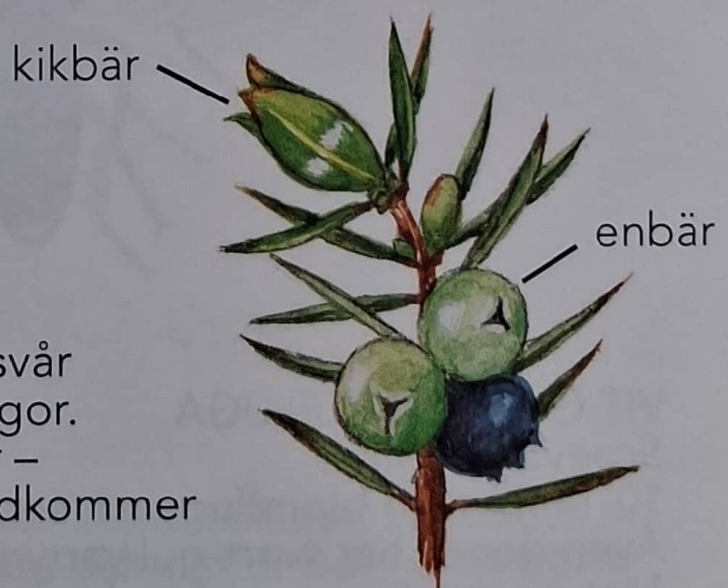
Culicoides pulicans

~ 2 mm. En pytteliten flugliknande mygga. Honorna anfaller ofta i stort antal och har en fenomenal förmåga att ta sig innanför kläderna och suga blod. I södra Sverige är det betydligt vanligare med svidknott än med "äkta" knott. Larven lever på botten av grunda sjöar och dammar. Svidknotten är ökända för att överföra kreaturssjukdomen blåtunga.

ENGALLMYGGA

Oligotrophus juniperinus

Myggan är liten och mycket svår att skilja från andra små myggor. Däremot är de gallbildningar – kikkbären – som larverna åstadkommer på enbuskar, synnerligen karaktäristiska och vanliga.

TVÅVINGAR: FLUGOR

GETINGLIK BLOMFLUGA

Syrphus ribesii

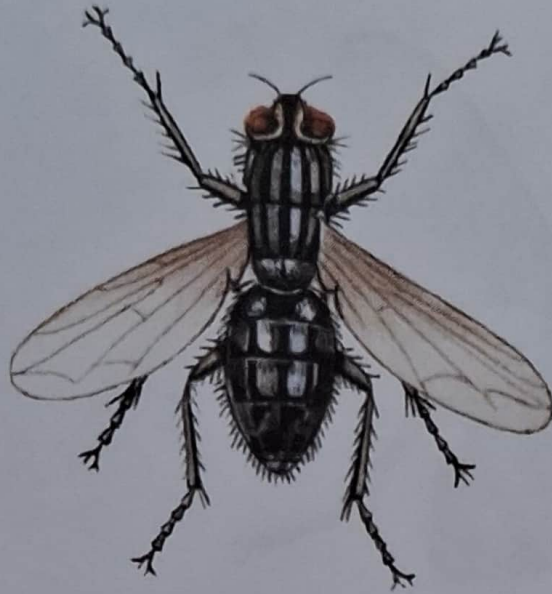
9-12 mm. En harmlös fluga, som för att freda sig imiterar en geting, men saknar den typiska "getingmidjan" mellan mellankropp och bakkropp. Dessutom har den ju, som alla flugor, bara två vingar (getingen har fyra). Kan, i motsats till getingarna, flyga på ett sådant sätt att den står still i luften. Flugan provianterar nektar i blommor, larven är rovdjur och lever av bladlöss.

VIT GLASVINGEFLUGA

Scaeva pyrastris

10-14 mm. En blomflugeart, som finns i många trädgårdar. Även denna har svart-gul varningsteckning på bakkroppen. Matvanor som ovanstående art.

KÖTTFLUGA

Sarcophaga carnaria

11-17 mm. Oerhört allmän, även inomhus. Larverna utvecklas på döda djur, så köttflugorna försöker ofta placera sin avkomma i slakterier och liknande. (Lägger ej ägg utan föder små larver.)

GULDFLUGA

Lucilia caesar

6-10 mm. En synnerligen vacker inomhusfluga, som dock är en kvalificerad bakteriespridare och därför bör hållas borta från livsmedel. Larven utvecklas i dynga och på kadaver.

TVÅVINGAR: FLUGOR

SPYFLUGA

Calliphora vicina

8-15 mm. Karaktäristiskt glänsande i blågrått. Söker sig gärna in i kök för att hitta köttvaror, som då kan förorenas. Larverna utvecklas mestadels på kadaver.

HUSFLUGA

Musca domestica

7-8 mm. Vår vanligaste inomhusfluga. En effektiv bakteriespridare, som inte bör få promenera på livsmedel! Larven utvecklas i dynga och avfall.

Inomhus träffar man också ofta på

ÄTTIKFLUGA

Drosophila funebris

2-3 mm. En av de sk bananflugorna. Vanlig i hushåll där man har frukt stående framme. Larven i mogen (helst jäst) frukt, även i saft, ketchup, ättika, vinslankar...

BLINDBROMS

Chrysops relictus

9-11 mm. Karaktäristiskt mörkt vingmönster, guldglänsande ögon. Honan är kanske den vackraste av våra blodsugandeflugor, hannen är blombesökare. Larven lever i gyttja och dy.

BLINNING

Haematopota pluvialis

8-13 mm. Kallas också REGNBROMS, eftersom den är särskilt aktiv i fuktigt väder och före oväder. Vår vanligaste blodsugande fluga sommartid. Larven lever i fuktig jord.

TVÅVINGAR: FLUGOR

FÄBROMS

Tabanus bovinus

18-22 mm. En stor och kraftig blodsugare, som ger smärtsamma bett men mest angriper kreatur. Fäbromsens flygljud kan få vissa hästar och kor att skena! Larven är rovdjur och lever i marken i sumpiga områden.

ÄLGFLUGA

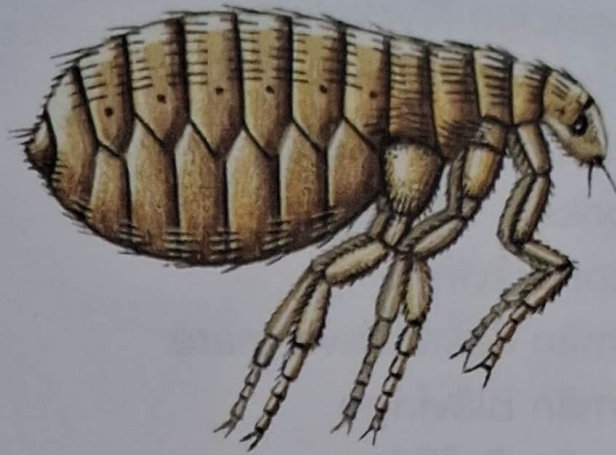
Lipoptena cervi

5-6 mm. Kallas även ÄLGLUSFLUGA och HJORTFLUGA. Lever som blodsugande parasit på älg, hjort och rådjur. Angriper även människor och hundar, vanligast tidigt på hösten. När de unga älgflugorna hittat ett lämpligt värdjur knipsar de på ett ögonblick av sig vingarna och tillbringar sedan resten av livet i värdjurets päls. Larverna föds på värdjuret men faller snart till marken för att förpuppa sig.

MÄNNISKOLOPPA

Pulex irritans

2-4 mm. Numera mycket sällsynt i vårt land, fastän den bara för ett par generationer sedan var välkänd av alla. Dagens hygieniska bostäder passar arten illa. Den som drabbas av loppbett i dag har sannolikt angripits av hundloppa, kattloppa eller kanske fågelloppor.

KATTLOPPA

Ctenocephalides felis

2-3 mm. Går lika gärna på hund som på katt. Inte ovanlig i södra Sverige. Människor angrips bara tillfälligt, men betten ger stora, röda märken som kliar. Den närbesläktade HUNDLOPPAN (*Ctenocephalides canis*) lever på likartat sätt men är mindre vanlig. Det förekommer också att FÅGELLOPPOR (arter av släktet *Ceratophyllus*) tillfälligt går på människa. Deras bett brukar ge små röda prickar.

Huvudformen avslöjar typen av loppa:

Hundloppa

Kattloppa

Fågelloppa

REGISTER

19-prickig Nyckelpiga	53
22-prickig Nyckelpiga	53
2-prickig Nyckelpiga	53
7-prickig Nyckelpiga	53
Alkonblåvinge	81
Allmän Bastardsvärmare	101
Allmän Blåvinge	82
Allmän Gaffelsvans	89
Allmän Gulfläckig Pärlemorfjäril	79
Allmän Metallvingesvärmare	101
Allmän Poppelglasvinge	100
Allmän Snabelsvärmare	86
Allmän Säckspinnare	103
Allmän Tigerspinnare	93
Allmänt Bandfly	94
Amerikansk Kackerlacka	28
Amiral	78
Apollofjäril	70
Aprikostofsspinnare	92
Asbagge	50
Asknätfjäril	79
Aspfjäril	75
Aspvedbock	59
Aurorafjäril	72
Bananflyga	112
Barkborrar	62
Barrskogsnunna	92
Bastardsvärmarfjärilar	101
Bi	45

Björnbärssnabbvinge	81
Björnspinnare	93
Bladbaggar	60
Bladhorningar	54
Bladlus	36
Blindbroms	113
Blinning	113
Blygrå Rapsvivel	61
Blå Hornstekel	39
Blå Jungfruslända	26
Blåbandat Ordensfly	94
Blågrön Kärrstrit	35
Blåhjon	59
Blåvingad Gräshoppa	32
Blåvinge	82
Boklus	34
Boknätfjäril	79
Bokskogslöpare	46
Bred Gulbrämad Dykare	47
Bred Seglartrollslända	24
Brokig Kortvinge	49
Brun Björnspinnare	93
Brun Dykare	48
Brun Gräsfjäril	80
Brun Markgräshoppa	31
Brun Pälsänger	65
Brunbandad Kackerlacka	28
Brunsprötad Skymningssvärmare	88
Brödbagge	64

Buksimmare	38
Bålgeting	43
Bäckslända	22
Bärfis	37
Cikada	35
Cinnoberbagge	51
Citronfjäril	74
Coloradobagge	60
Dagfjärilar	69
Dagfjärilmätare	98
Dagslända	22
Dammlus	34
Dvärgstrit	35
Dykare	47
Dödgrävare	50
Dödskallesvärmare	84
Dödsur	63
Ekbock	58
Ekgallstekel	40
Ekoxe	54
Ekspinnare	90
Ekvecklare	104
Engallmygga	109
Envis Trägnagare	63
Ettermyra	42
Fjädermott	106
Fjädermygga	108
Fjädertofsspinnare	92
Fjällborstsvansar	21

Fjällvickerblåvinge	82
Flatlus	34
Flickslända	25
Flicksländenymf	26
Flugbagge	52
Flugor	110
Fläckig Hallonspinnare	91
Fläskänger	65
Frostfjäril	97
Fruktmott	107
Fyrbandad Blombock	59
Fågelloppa	115
Fäbroms	114
Gallsteklar	40
Galläppelstekel	40
Gammafly	95
Gammatecknat Metallfly	95
Geting	43
Getinglik Blomfluga	110
Glasvingefjärilar	100
Granbarkborre	62
Grodspott	35
Gråsugga	4
Gråtecknad Kortvinge	49
Gräsfjäril	80
Gräshoppa	31
Gräsulv	90
Grön Sandjägare	46
Grön Snabbvinge	81

Grön Vårtbitare	29
Grönglänsande Metallfly	95
Gul Hornstekel	39
Gul Tuvmyra	42
Gulbrämad Dykare	47
Guldbagge	57
Guldfluga	111
Guldögonslända	66
Gullhöna	53
Gulröd Blombeck	58
Gökspott	35
Hagtornsfjäril	73
Hallonglasvinge	100
Halssländor	66
Harkrank	108
Hjortfluga	114
Honungsbi	45
Hopprätvingar	29
Hoppstjärtar	21
Hornstekel	39
Humla	44
Humlebagge	57
Humlelik Dagsvärmare	87
Humlerotfjäril	103
Hundloppa	115
Husfluga	112
Husmask	68
Husspindel	4
Hussyrsa	30

Huvudlus	34
Häggspinnmal	105
Hästmyra	42
Högnordisk Höfjäril	73
Indiskt Mjölmott	107
Italienskt Bi	45
Jordhumla	44
Jordloppa	60
Jordlöpare	46
Jungfru Marie Nyckelpiga	53
Jungfrusländor	26
Kackerlacka	27
Kamelhalsfluga	66
Kaprifoljädermott	106
Kastanjeborre	56
Kastanjebrun Mjölbagge	64
Kattloppa	115
Kattostvisslare	83
Klodyvel	38
Klädesmal	107
Klöverspetsvivel	61
Knott	109
Knäppare	51
Kortvinge	49
Krusbärsbladstekel	39
Krusbärsmätare	98
Kålfjäril	71
Kärrgräshoppa	31
Körkmack	37

Köttfluga	111
Ligustersvärmare	85
Liljebagge	60
Lindmätare	97
Liten Kålfjäril	72
Liten Påfågelspinnare	91
Ljungblåvinge	82
Loppor	115
Lucerncollembol	21
Lus	34
Lysmask	52
Långhorningar	58
Lövvivel	61
Majbagge	52
Makaonfjäril	69
Malfjärilar	105
Metallvinge	101
Mindre Stråsäckspinnare	103
Mjölbagge	64
Mjöllöss	36
Mnemosynefjäril	71
Mottfjärilar	106
Mullvadssyrsa	30
Mygglik Glasvinge	100
Myggor	108
Myra	42
Myrlejonslända	66
Myrpärlemorfjäril	79
Mångflikat Fjädermott	106

Människoloppa	115
Märgborre	62
Mätarfjärilar	97
Nattflyn	94
Nattslända	68
Nattsmyg	21
Nordiskt Bi	45
Noshornsbagge	55
Nyckelpiga	53
Näbbsländor	67
Näckrosbladbagge	60
Nässelfjäril	77
Nätvingar	66
Ollonborre	56
Ormhalsslända	66
Ormspott	35
Oxhuvudspinnare	89
Parasitstekel	41
Parkjordlöpare	46
Parningshjul	25
Pingborre	56
Plattbaggar	51
Plommonmätare	99
Poppelsvärmare	87
Potatisstamfly	96
Praktsammetslöpare	46
Prickig Tigerspinnare	93
Puktörneblåvinge	82
Påfågelspinnare	91

Påfågelöga	76
Pälsmal	107
Pälsänger	65
Pärlemorfjäril	79
Randig Jordloppa	60
Randig Sädesknäppare	51
Rapsbagge	52
Rapsfjäril	72
Regnbroms	113
Riddarskinnbagge	37
Rismjölbagge	64
Rosenbladlus	36
Roseningad Gräshoppa	32
Rotätarfjärilar	103
Rovfjäril	72
Ryggsimmare	38
Röd Tallstekel	39
Rödbandad Dödgrävare	50
Rödbandad Geting	43
Rödsköldad Asbagge	50
Rödvingad Dyngbagge	57
Rödvingad Knäppare	51
Rönnbärsmal	105
Sandjägare	46
Sandstekel	41
Sexfläckig Bastardsvärmare	101
Sikelvingar	91
Silverfisk	21
Silversmyg	21

Silverstreckad Pärlemorfjäril	79
Skinnbaggar	37
Skogscollembol	21
Skogsgräsfjäril	80
Skogskackerlacka	27
Skogstordyvel	57
Skorpionslända	67
Skräddare	38
Sköldlus	36
Smultronvisslare	83
Snytbagge	61
Snäckätare	50
Snöslända	67
Sorgmantel	76
Spinnarfjärilar	89
Spottstrit	35
Spyfluga	112
Stackmyra	42
Steklar	42
Stenhumla	44
Stinkslända	66
Stor Asbagge	50
Stor Aspvedbock	59
Stor Ekbock	58
Stor Hornstekel	39
Stor Kortvinge	49
Stor Mjölbagge	64
Stor Nattslända	68
Stor Palpbagge	48

Stor Pärlemorfjäril	79
Stor Skimmerfjäril	74
Stor Stickmygga	108
Stor Tordyvel	57
Stor Vårtbitare	29
Stor Ängssmygare	83
Stormhattshumla	44
Strimlus	37
Strimmig Trägnagare	63
Stritar	35
Större Snabelsvärmare	86
Stövslända	34
Svart Sädesknäppare	51
Svartbrun Mjölbagge	64
Svartfläckig Blåvinge	82
Svartmyra	42
Svavelgul Höfjäril	73
Svidknott	109
Svärmarfjärilar	84
Syrsa	30
Sågtandad Plattbagge	64
Sångstrit	35
Säckspinnare	103
Sälgskimmerfjäril	74
Sömntornstekel	40
Tallmätare	99
Tallsvärmare	88
Tigerspinnare	93
Timmerman	59

Tistelfjäril	78
Tjockhuvudfjärilar	83
Tjuvbagge	65
Tofsspinnare	92
Tordyvel	57
Torngräshoppa	31
Trips	34
Trollslända	23
Trägnagare	63
Trädgårdsborre	56
Träfjäril	102
Tvestjärt	33
Tvåvingar	108
Tysk Geting	43
Tysk Kackerlacka	27
Vanlig Geting	43
Vanlig Tvestjärt	33
Vanligt Stinkfly	37
Vassmosaiktrollslända	23
Vattenbagge	48
Vattencollembol	21
Vattenlevande skalbaggar	47
Vattenskinnbaggar	38
Vaxmott	106
Vecklarfjärilar	104
Videsvärmare	86
Vinbärsfuks	77
Violettkantad Guldvinge	81
Virvelbagge	48

Vit Flygare	36
Vit Glasvingefluga	110
Vitgräsfjäril	80
Vivlar	61
Vågbandad Pälsänger	65
Vårtbitare	29
Vägglus	37
Vägstekel	41
Växthusmjöllus	36
Växtsugare	35
Åkerjordfly	96
Äkta löss	34
Älgfluga	114
Älgflugflug	114
Ängspärlemorfjäril	79
Ängssmygare	83
Ängsstinkfly	37
Äppelvecklare	104
Ärtfly	96
Ättikfluga	112
Ögonkortvinge	49
Ögontecknad Nyckelpiga	53

Bevara en levande jord tillsammans med WWF

De flesta av oss tycker det är skönt att vara ute i naturen, men reflekterar kanske inte över att den finns där. Vi promenerar, plockar bär och svamp som något självklart. Men naturen är en lyxvara som vi svenskar har fri tillgång till. Det är varken självklart att ha natur omkring sig eller att kunna röra sig fritt i den. Det kan vi göra tack vare allemansrätten.

Men naturen påverkas av allt vi gör. Sköter vi inte om den kommer den att utarmas på sitt myllrande liv. Urskogarna blir plantager där många växter och djur inte trivs, våtmarker torrläggs och i havets övergödda utfiskade vatten hittar vi snart bara alger.

WWF arbetar överallt med att bevara växt- och djurarter i alla sina färger och former och deras livsmiljöer. Bara genom att se helheten, hur naturen hänger ihop i sina finurliga ekosystem och bevara alla dess delar, kan vi åstadkomma långsiktiga förbättringar. Det är bara med din hjälp vi kan fortsätta att bedriva arbetet! Kontakta oss så får du veta mer.

Världsnaturfonden WWF

Ulriksdals Slott, 170 81 Solna

Tel 08-624 74 00

e-post: info@wwf.se

Hemsida: www.wwf.se

Plusgiro 90 1974-6